

ISSN 3547-2340

№10 2019 International independent scientific journal

VOL. 2

Frequency: 12 times a year – every month.

The journal is intended for researches, teachers, students and other members of the scientific community. The journal has formed a competent audience that is constantly growing.

All articles are independently reviewed by leading experts, and then a decision is made on publication of articles or the need to revise them considering comments made by reviewers.

Editor in chief – Jacob Skovronsky (The Jagiellonian University, Poland)

- Teresa Skwirowska - Wrocław University of Technology
 - Szymon Janowski - Medical University of Gdansk
 - Tanja Swosiński – University of Lodz
 - Agnieszka Trpeska - Medical University in Lublin
 - María Caste - Politecnico di Milano
 - Nicolas Stadelmann - Vienna University of Technology
 - Kristian Kiepmann - University of Twente
 - Nina Haile - Stockholm University
 - Marlen Knüppel - Universität Jena
 - Christina Nielsen - Aalborg University
 - Ramon Moreno - Universidad de Zaragoza
 - Joshua Anderson - University of Oklahoma
- and other independent experts

Częstotliwość: 12 razy w roku – co miesiąc.

Czasopismo skierowane jest do pracowników instytucji naukowo-badawczych, nauczycieli i studentów, zainteresowanych działaczy naukowych. Czasopismo ma wzrastającą kompetentną publiczność.

Artykuły podlegają niezależnym recenzjom z udziałem czołowych ekspertów, na podstawie których podejmowana jest decyzja o publikacji artykułów lub konieczności ich dopracowania z uwzględnieniem uwag recenzentów.

Redaktor naczelny – Jacob Skovronsky (Uniwersytet Jagielloński, Poland)

- Teresa Skwirowska - Politechnika Wrocławska
 - Szymon Janowski - Gdański Uniwersytet Medyczny
 - Tanja Swosiński – Uniwersytet Łódzki
 - Agnieszka Trpeska - Uniwersytet Medyczny w Lublinie
 - María Caste - Politecnico di Milano
 - Nicolas Stadelmann - Uniwersytet Techniczny w Wiedniu
 - Kristian Kiepmann - Uniwersytet Twente
 - Nina Haile - Uniwersytet Sztokholmski
 - Marlen Knüppel - Jena University
 - Christina Nielsen - Uniwersytet Aalborg
 - Ramon Moreno - Uniwersytet w Saragossie
 - Joshua Anderson - University of Oklahoma
- i inni niezależni eksperci

1000 copies

International independent scientific journal
Kazimierza Wielkiego 34, Kraków, Rzeczpospolita Polska, 30-074
email: info@iis-journal.com
site: <http://www.iis-journal.com>

CONTENT

ECONOMIC SCIENCES

Aralbaev A., Aralbaeva G.

POPULATION MARKETING AS A TOOL FOR
EVALUATING THE TERRITORY DEVELOPMENT..... 3

Astakhin A.

PECULIARITIES OF MANAGEMENT OF DEVELOPMENT
OF REGIONAL SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS OF
RUSSIA..... 8

Makeeva N.

ACCOUNTING USING THE ACCRUAL METHOD
(ACCRUALS) IN 1C 22

Ovechkina J.

ACCOUNTING: MEANING AND ITS MODERN ROLE IN
THE ECONOMIC MANAGEMENT
OF ORGANIZATION..... 27

Polova O.

CLUSTER APPROACH AS A COMPONENT OF
ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGRARIAN SECTOR AT
REGIONAL LEVEL 30

Prylutskiy A.

IMPROVING ENTERPRISE PROFITABILITY
MANAGEMENT PROCESSES..... 36

Ruda O.

BANKING CREDIT PRODUCTS IN THE CONDITIONS OF
STRENGTHENING SMALL AND MEDIUM BUSINESS... 45

ECONOMIC SCIENCES

POPULATION MARKETING AS A TOOL FOR EVALUATING THE TERRITORY DEVELOPMENT

Aralbaev A.,

Federal State Budgetary Institution "Orenburg State University", Russia

Aralbaeva G.

Federal State Budgetary Institution "Orenburg State University", Russia

МАРКЕТИНГ НАСЕЛЕНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ОЦЕНКИ РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИИ

Аралбаев А.Т.,

ФГБОУ «Оренбургский государственный университет», Россия

Аралбаева Г.Г.

ФГБОУ «Оренбургский государственный университет», Россия

Abstract

The article is devoted to the use of population marketing to study the problems of territorial development. The demographic situation in the municipalities of the Orenburg region of the Russian Federation is considered, factors affecting the change in the population are identified. The population of the territory provides the socio-economic development of the territory, is its most important resource.

Аннотация

Статья посвящена применению маркетингу населения для исследования проблем развития территорий. Рассмотрена демографическая ситуация в муниципальных образованиях Оренбургской области Российской Федерации, выявлены факторы, влияющие на изменение численности населения. Население территории обеспечивает социально-экономическое развитие территории, является важнейшим ее ресурсом.

Key words: *territory marketing, population, development factors.*

Ключевые слова: *маркетинг территории, численность населения, факторы развития.*

Перед различными территориями страны стоит общая задача - социально-экономическое развитие, отличающееся целями достижения. У одних территорий приоритет - решение экологических проблем, у других – обеспечение занятости населения, у третьих – привлечение трудовых ресурсов. Общим для решения вышеуказанных проблем является маркетинг населения, так как население является его основным трудовым ресурсом. Все виды маркетинга нацелены на улучшение тех или иных рыночных параметров территории. Маркетинг населения относится к жителям. Например, территории с низким уровнем экономического развития можно сделать акцент на выгодную дешевую рабочую силу и использовать это для привлечения на промышленные предприятия и занятия предпринимательской деятельностью для создания новых рабочих мест, в сферу услуг. Если рабочих мест много, но не хватает людей, то территория может привлекать новых жителей комфортными условиями жизни, высокими зарплатами, перспективами для роста. Или наоборот стимулировать отток жителей по причине перенаселения города или высокого уровня безработицы. Территория может делать акцент на продвижение ресурсов, которыми богата или на удобство эффективного использования ресурсов ввозимых извне [1-3].

Маркетинг территории непосредственно связан с оценкой демографической ситуации. Демографическая ситуация страны обусловлена демо-

графической ситуацией региона, а демографическая ситуация региона, в свою очередь, обусловлена демографической ситуацией муниципальных образований. Демографической ситуации в регионе свойственна территориальная неоднородность. Иными словами, муниципальные образования отличаются между собой по различным характеристикам, в том числе по численности населения, специфике протекания процессов рождаемости, смертности и миграции населения. Это обуславливает необходимость комплексной оценки демографической ситуации на основе анализа основных демографических показателей в муниципалитетах.

Дифференциация внутрирегиональной демографической ситуации рассмотрена на примере муниципальных районов Оренбургской области. По причине произошедших в 2015 году административно-территориальных преобразований путем объединения нескольких городских и сельских поселений образованы городские округа: Абдулинский, Гайский, Кувандыкский, Соль-Илецкий, Сорочинский, Ясенский. Соответственно, данные статистического учета населения по новым территориальным единицам будут учитываться только с 2016 года, в то время как исследуемый период охватывает интервал, начиная с 2014 года.

Изучение основных характеристик населения принято начинать с показателя численности населения, значения которого для муниципальных районов Оренбургской области представлены в таблице 1.

Таблица 1

Численность населения муниципальных районов Оренбургской области в 2014 г. и 2018 г.

Муниципальный район	Численность населения, чел.		Темпроста, %
	2014 г.	2018 г.	
Адамовский	25453	23787	-7,0
Акбулакский	25473	25114	-1,4
Александровский	15224	14250	-6,8
Асекеевский	19789	18181	-8,8
Беляевский	16538	15915	-3,9
Бугурусланский	19150	18158	-5,5
Бузулукский	30769	30326	-1,5
Грачевский	12997	11923	-9,0
Домбаровский	15491	14902	-4,0
Илекский	24855	24050	-3,3
Кваркенский	17638	16095	-9,6
Красногвардейский	20339	19224	-5,8
Курманаевский	17211	15992	-7,6
Матвеевский	11755	10996	-6,9
Новоорский	28642	27604	-3,8
Новосергиевский	35857	34930	-2,7
Октябрьский	20152	19152	-5,2
Оренбургский	78442	94916	17,4
Первомайский	25188	24275	-3,8
Переволоцкий	27889	26854	-3,9
Пономаревский	14985	14016	-6,9
Сакмарский	29270	28642	-2,2
Саракташский	40303	39735	-1,4
Светлинский	13295	12178	-9,2
Северный	14070	12741	-10,4
Ташлинский	25032	24101	-3,9
Тоцкий	32129	31802	-1,0
Тюльганский	19121	18033	-6,0
Шарлыкский	17495	16598	-5,4

Исходя из данных таблицы 1, выявили, что лидером по численности населения среди муниципальных районов Оренбургской области является Оренбургский район. Это единственная территория, где в исследуемый период наблюдается увеличение численности населения - на 16 474 человека, или на 17 %.

Снижение численности населения отмечено в северной и восточной части Оренбуржья, особенно в Адамовском районе (на 1666 человек), Асекеевском районе (на 1608 человек), Кваркенском районе (на 1543 человек), Северном районе (на 1329 человек), Курманаевском районе (на 1219 человек).

Существует точка зрения, что факторы стагнации и убывания населения в сельских территориях связаны либо с недостаточным объемом естественного воспроизводства, либо миграционным оттоком населения, либо их одновременным действием [4], обусловленных различными причинами (низкий уровень жизни, безработица, экологические проблемы и др.). С целью определения причин снижения численности населения для каждого муниципального района Оренбургской области, проведем анализ показателей естественного и механического прироста. Динамика показателя естественного прироста отражена в таблице 2.

Таблица 2

Динамика естественного прироста населения в муниципальных районах Оренбургской области в 2014 г. и 2018 г.

Муниципальный район	Естественный прирост (ЕП), чел.		Изменение ЕП, чел.
	2014г.	2018г.	
Адамовский	122	-28	-150
Акбулакский*	115	55	-60
Александровский	0	-39	-39
Асекеевский	-57	-135	-78
Беляевский	60	-20	-80
Бугурусланский	-28	-126	-98
Бузулукский	-31	-135	-104
Грачевский	21	-91	-112

Домбаровский	135	-22	-157
Илекский	67	-72	-139
Кваркенский	36	-92	-128
Красногвардейский	45	-11	-56
Курманаевский	-61	-92	-31
Матвеевский	-29	-64	-35
Новоорский	58	-75	-133
Новосергиевский	-30	-118	-88
Октябрьский	-7	-29	-22
Оренбургский*	390	359	-31
Первомайский*	156	69	-87
Переволоцкий	49	-73	-122
Пономаревский	-92	-98	-6
Сакмарский	83	-15	-98
Саракташский	-7	-129	-122
Светлинский	10	-75	-85
Северный	-120	-154	-34
Ташлинский*	127	33	-94
Тоцкий	31	-10	-41
Тюльганский	-26	-86	-60
Шарлыкский	-48	-56	-8
* Муниципальные районы, в которых в настоящее время положительное значение естественного прироста населения			

Высокий уровень естественного прироста наблюдается в районах с высоким уровнем рождаемости или низким уровнем смертности, в случаях, где оба варианта взаимодополняют друг друга, отмечается высочайший показатель естественного прироста, например, в Оренбургском районе (359 чел.). Отметим и другие территории, где в настоящее время существует естественный прирост населения, это Акбулакский (55 чел.), Первомайский (69 чел.), Ташлинский (33 чел.) районы, то есть в сумме - четыре муниципальных района из двадцати девяти.

Текущую ситуацию усугубляет то, что и в этих четырех районах значение показателя естественного прироста населения в исследуемый период резко сократилась. Так, в Акбулакском районе в период с 2014 года по 2018 год отмечено снижение показателя в 2,1 раза, в Первомайском районе – в 2,3 раза, в Ташлинском районе – в 3,8 раз. Выходит, что при неизменности существующих тенденций, районы, в которых сейчас существует естественный прирост, могут перейти в разряд тех, что характеризуются естественной убылью населения.

К сожалению, в остальных муниципальных районах, которым свойственна естественная убыль населения, ситуация не улучшается. Нет ни одной территории, где даже при отрицательном значении естественного прироста, ситуация изменилась в лучшую сторону.

Более того, почти в половине муниципальных районов Оренбургской области за последние пять лет естественный прирост сменился естественной убылью населения, это: Адамовский (122; -28), Александровский (0; -39), Беляевский (60; -20), Грачевский (21; -91), Домбаровский (135; -22), Илекский (67; -72), Кваркенский (36; -92), Красно-

гвардейский (45; -11), Новоорский (58; -75), Переволоцкий (49; -73), Сакмарский (83; -15), Светлинский (10; -75), Тоцкий (31; -10) районы.

Наиболее высокие показатели естественной убыли населения отмечены в Северном районе (-154 чел.), Асекеевском (-135 чел.), Бузулукском (-135 чел.), Бугурусланском (-126 чел.), Саракташском (-129 чел.), Новосергиевском (-118 чел.) районах.

Естественное движение населения отражает течение важнейших демографических процессов – рождаемости и смертности. Принимая во внимание то, что в целом по региону смертность населения в последнее пять лет не растет, а, наоборот, снижается, сделан вывод о том, что основным фактором, обуславливающим рост естественной убыли населения в районах Оренбургской области является снижение уровня рождаемости.

Наряду с естественным движением, влияние на численность населения территорий оказывает механическое движение населения, оценка которого осуществляется с помощью показателя миграционного прироста (таблица 3).

По представленным в таблице значениям показателя миграционного прироста, замечаем, что в настоящее время только один район Оренбургской области характеризуется положительным значением - Оренбургский район (3455 чел.), который с точки зрения миграции привлекателен территориальной близостью к областному центру, соответственно, развитостью инфраструктуры, более высоким уровнем жизни.

В остальных территориях наблюдается миграционный отток населения. Особое внимание следует обратить на территории, обладающие ростом миграционного оттока населения: Акбулакский район, Октябрьский район, Сакмарский район, Саракташский район и территории, где в настоящее

время отмечаются наиболее высокие значения миграционной убыли населения: Саракташский (-500 чел.), Адамовский (-671 чел.), Переволоцкий (-465 чел.), Акбулакский (-379 чел.), Кваркенский (-365 чел.), Октябрьский (-361 чел.), Первомайский (-347 чел.), Бугурусланский (-326 чел.) районы.

Нельзя не отметить, что в течение последних пяти лет в ряде районов ситуация улучшилась, несмотря на отрицательное значение миграционного сальдо. Например, показатель миграционного прироста в 2014 году в Светлинском районе составлял – 421 человек, а в 2018 году уже – 97 человек, тем самым убыль сократилась на 324 человека. Такая динамика показывает положительный результат.

Таблица 3

Динамика миграционного прироста населения в муниципальных районах Оренбургской области в 2014 г. и 2018 г.

Муниципальный район	Миграционный прирост (МП), чел.		Изменение МП, чел.
	2014г.	2018г.	
Адамовский	-619	-671	-52
Акбулакский	-194	-379	-185
Александровский	-153	-183	-30
Асекеевский	-499	-160	339
Беляевский	-171	-189	-18
Бугурусланский	-267	-326	-59
Бузулукский	-68	-56	12
Грачевский	-364	-208	156
Домбаровский	-388	-281	107
Илекский	-259	-89	170
Кваркенский	-508	-365	143
Красногвардейский	-410	-125	285
Курманаевский	-339	-123	216
Матвеевский	-161	-67	94
Новоорский	-246	-283	-37
Новосергиевский	-274	-279	-5
Октябрьский	-289	-361	-72
Оренбургский	1831	3455	1624
Первомайский	-431	-347	84
Переволоцкий	-471	-465	6
Пономаревский	-145	-153	-8
Сакмарский	-19	-197	-178
Саракташский	-8	-500	-492
Светлинский	-421	-97	324
Северный	-253	-117	136
Ташлинский	-278	-299	-21
Тоцкий	-253	-201	52
Тюльганский	-330	-119	211
Шарлыкский	-243	-189	54

Подобных районов немало, среди них: Асекеевский, Бузулукский, Грачевский, Домбаровский, Илекский, Кваркенский, Красногвардейский, Курманаевский, Матвеевский, Первомайский, Северный, Тоцкий, Тюльганский, Шарлыкский районы.

Итоги анализа механического движения населения в муниципальных районах Оренбургской области, позволяют сделать вывод о высоких отрицательных значениях миграционного прироста. В настоящее время миграционная убыль населения является основным фактором сокращения численности населения в регионе.

Преобладающая часть населения, покидающего Оренбургскую область – трудоспособное население, составляющее трудовой ресурс региона. Снижение доли трудоспособного населения влечет

увеличение доли граждан пожилого возраста и в конечном итоге приводит к старению населения и увеличению пенсионной нагрузки [5].

Как правило, население Оренбургской области выезжает в соседние субъекты РФ - Самарскую и Челябинскую области, республики Татарстан и Башкортостан, привлекающие более динамичной и разнообразной экономикой, высокими материальными стимулами, широким выбором на рынке труда, высоким уровнем жизни [6]. Таким образом, главными причинами сокращения численности населения в муниципальных районах Оренбургской области являются естественная убыль и миграционный отток в совокупности. Можно констатировать тот факт, что лишь в одном из двадцати девяти муниципальных районов Оренбургской области сложилась благополучная демографическая

ситуация с развивающейся демографической средой – в Оренбургском районе. Вероятнее всего, увеличению численности населения в данном муниципальном образовании способствует выгодное месторасположение вблизи областного центра.

В 80 % муниципальных районов Оренбургской области демографическая ситуация остается напряженной. В таблице 4 обозначены факторы риска и территории, воздействию которых они подвержены.

Таблица 4

Муниципальные районы с напряженной демографической ситуацией и факторы, оказывающие негативное влияние

Факторы риска	Муниципальные районы
- смена естественного прироста на естественную убыль; - высокое значение миграционной убыли.	Адамовский, Грачевский, Домбаровский, Кваркенский, Новоорский, Переволоцкий, Сакмарский, Тоцкий
- увеличение естественной убыли в несколько раз; - высокое значение миграционной убыли.	Бугурусланский, Новосергиевский, Октябрьский, Саракташский
- сокращение положительного значения естественного прироста; - высокое значение миграционной убыли.	Акбулакский, Первомайский, Ташлинский
- смена естественного прироста на естественную убыль.	Александровский, Беляевский, Илекский, Красногвардейский, Светлинский
- увеличение естественной убыли в несколько раз.	Асекеевский, Бузулукский, Тюльганский

Муниципальные районы, указанные в таблице, более всего подвержены воздействию тех или иных негативных факторов. Это означает, что при неизменности существующих тенденций течения демографических процессов, в дальнейшем следует ожидать ухудшения демографической ситуации не только в отдельных районах, но в регионе в целом. В остальных районах Оренбургской области демографическая ситуация остается более или менее стабильной.

Результаты анализа и оценки демографической ситуации в муниципальных районах Оренбургской области позволили обозначить проблемы, оказывающее наибольшее влияние на их демографическое развитие - уменьшение численности населения за счет снижения уровня рождаемости и миграционного оттока населения.

Таким образом, исходя из анализа демографической ситуации в муниципальных районах Оренбургской области, для решения демографических проблем необходимо комплексное решение, которое будет направлено на рост рождаемости, увеличение продолжительности жизни, профилактику смертности, предотвращение оттока населения за пределы области. Эти меры должны быть долговременными и заключаться, по крайней мере, в росте уровня и качества жизни населения, совершенствовании медицинского обслуживания населения, росте занятости населения, и, как следствие, сохранение активности муниципалитета, как территориальной единицы.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Акчурина, И.Г. Стратегия и тактика территориального маркетинга / И.Г. Акчурина, Ю.А. Жулькова // Труды Братского государственного университета. Серия: Экономика и управление. – 2016. – Том 1. – С. 8 – 16.
2. Семеркова, Л.Н. К вопросу моделирования жизнедеятельности населения с позиции маркетинга территории / Л.Н. Семеркова, Н.Г. Соколова, Ю.Д. Бахтеев // Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Общественные науки. - 2012. - № 1. - С. 167-174.
3. Улицкая Н.Ю. Маркетинг земель: теория, методология, инструментарий / Н.Ю. Улицкая, Л.Н. Семеркова. – М.: Креативная экономика, 2017. – 260 с.
4. Аралбаева, Г.Г. Скрынникова О.В. Влияние демографических факторов на изменение численности населения муниципальных районов Оренбургской области. Научные достижения и открытия: сборник статей победителей II Международного научно-практического конкурса. 2017. С. 89-94.
5. Матвеева, О.Б. Анализ демографической ситуации Оренбургской области / О.Б. Матвеева, Е.П. Гусева // Известия Оренбургского государственного аграрного университета. - 2016. - № 3. - С. 216-218.
6. Алексенко, М.А. Трудовая миграция в Российской Федерации на примере Оренбургской области: современное состояние и прогнозирование / М.А. Алексенко // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. - 2018. - № 2. - С. 15-20.

PECULIARITIES OF MANAGEMENT OF DEVELOPMENT OF REGIONAL SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS OF RUSSIA**Astakhin A.***The Belgorodsky State National Research University, Russia***ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ РЕГИОНАЛЬНЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ РОССИИ****Астахин А.С.***Белгородский государственный национальный исследовательский университет, Россия***Abstract**

The article discusses the specific features of the regional economies of Russia as objects of management in the system of activity approach with the proposal of ways to minimize management solutions, difficulties and shortcomings within the framework of the theory of self-sufficiency of regions and "subject clusters." The methodology of evaluation of management decisions at the level of the Constituent Entities of the Russian Federation on the example of Vladimir, Ivanovsky and Ryazan regions has been proposed and tested.

Аннотация

В статье рассмотрены специфические особенности региональных экономик России как объектов управления в системе деятельностного подхода с предложением способов минимизации управленческих решений, возникающих трудностей и имеющих место недостатков в рамках теории самодостаточности регионов и «субъектных кластеров». Предложена и апробирована методика оценки управленческих решений на уровне Субъектов РФ на примере Владимирской, Ивановской и Рязанской областей.

Keywords: *regional economy, regional development, geo-economic problems, growth points, concept of growth stage theory, development strategy.*

Ключевые слова: *региональная экономика, развитие региона, геоэкономические проблемы, точки роста, концепция теории стадий роста, стратегия развития.*

Социально-экономическое развитие регионов — это центральная функция органов власти региона, которая становится особенно актуальной на сегодняшний день. Региональная социально-экономическая система является сложным объектом управления с точки зрения ее материально-вещественной структуры — набора различных производств и инфраструктур, которые, с одной стороны, являются материальной сетью для перемещения внутрирегиональных ресурсных и информационных потоков, с другой стороны, встроены в более масштабные сети общероссийской и международной торговли, миграции, межкультурных коммуникаций и др., а также с позиции многообразия видов деятельности организованных в ее рамках и на ее территории. Материальная структура позиционируется, измеряется и параметризуется с использованием таких показателей, как объемы выпуска, инвестиций, пропускная способность, производительность, износ и др. Более сложным для восприятия является структура деятельности, которая и создает материальный базис материально-вещественной сети региональной экономики. По сути, материальная сеть вторична и появляется результатом реализуемой деятельности. Данная деятельность может быть по-разному «раздроблена». Например, функционально: представлена как производство товаров, услуг, промышленность, транспорт, торговля, образование, медицинское обслуживание, культура и др. или процессно: в виде циклов воспроизводства. При этом в отношении к конкретному управлению объектом экономики, вне

зависимости от характера «дробления», возникают главные задачи — это его функционирование (включая обеспечение устойчивого функционирования) в заданном целевом режиме, и развитие (включая обеспечение устойчивого развития) региональной социально-экономической системы — с опорой на определенный набор внутренних целей и внешних обстоятельств.

Хозяйственный комплекс региона сложен в отраслевой структуре, которая сейчас основательно перестраивается в социализированном направлении в большинстве регионов Российской Федерации. Современная специфика заключается в более быстром развитии отраслей, выпускающих товары для населения, но пока еще основными звеньями промышленности останутся металлургия, топливная промышленность, электроэнергетика, химическая отрасль машиностроение, строительство, отрасли агропромышленного комплекса и транспорт. В существующих условиях суверенизации регионов РФ, основной вопрос исследований экономики переходит от вопросов размещения производительных ресурсов на управление социально-экономическим развитием суверенных республик и областей.

По данным МЭР России на окончание 2018 темп экономического роста снижается за последние 5 лет на фоне осложнения геополитической обстановки. Нельзя не вспомнить об изменениях волатильности национальной валюты, вызвавшими применение неотложных мер со стороны Правительства РФ совместно с Центральным Банком, позволившие на краткосрочный период удержать и

постепенно повышать курс рубля с дальнейшей положительной динамикой. Таможенные экспортно-импортные рамки, в которых оказалась Россия в связи с санкциями оказали определенное влияние на региональную экономику (особенно пограничных областей) и экономику страны в целом. С одной стороны, такое положение уменьшило спрос на экспортную нефть и заставило снизить цену вдвое по отношению к прогнозируемой при формировании бюджета. С другой стороны, недостаток импортных товаров на рынке частично стимулирует развитие ряда отраслей народного хозяйства, которые до настоящего времени не могли конкурировать на мировом рынке. В данном случае речь идет о развитии фармацевтики, сельскохозяйственной промышленности, расширению пахотных земель и производства оргтехники, требующей наукоемких затрат, но следует отметить, что перед выхода на нормативные мощности будет достаточно длительным.

На данном этапе основной целью, стоящей перед Российской Федерацией является сглаживание социально-экономических слоев на уровне регионов и на уровне страны в целом. Следует отметить, что проведение централизованной максимально эффективной финансовой политики дает основу для регулирования общеэкономического состояния в стране. Выход из сложившегося длительно текущего кризисного состояния может оказаться весьма болезненным, если экономические процессы будут бесконтрольны со стороны органов власти; в то же время он может сопровождаться минимальными издержками, если управление будет активно воздействовать на процессы экономического развития, используя имеющиеся местные преимущества и создавая новые. Решаемая проблема на различных отрезках исторической и социальной динамики в процессе модернизации, заключается в переплетении горизонтального и вертикального измерения российской действительности, обилии докапиталистических управленческих стратегий, которые не укладываются в рамки рационального экономического поведения, заключенного в рамки

- законодательно-относительной экономической свободы;
- административной анархии управления, как на уровне федерального центра, так и на местах;
- повсеместного фискального авторитаризма властных структур.

Управление развитием региона может осуществляться с помощью широкого спектра конкретных инструментов, посредством которых региональная и местные администрации стимулирует развитие экономики региона, создают новые рабочие места, увеличивают налоговую базу, расширяют возможности для тех видов экономической активности, в которых заинтересовано местное общество.

Важное значение имеет выявление факторов экономического развития регионов России с целью формирования «точек роста».

При анализе качества регионального развития наиболее рационально использовать концепцию теории стадий роста, согласно которой экономическое развитие проходит три основные стадии: **доиндустриальную, индустриальную и постиндустриальную.**

Доминирующими отраслями доиндустриального развития являются добывающие отрасли, сельское хозяйство, рыбная, лесная, горнодобывающая промышленность.

В индустриальной стадии доминируют перерабатывающие отрасли: машиностроение, химическая, лесная и деревообрабатывающая, легкая, пищевая промышленность и пр.

В постиндустриальной стадии основными отраслями, на которых базируется экономическое развитие, становятся отрасли нематериального производства: *наука, образование, торговля, финансы, страхование, здравоохранение и др.* Характерными чертами постиндустриального общества становятся относительное падение производства товаров и относительное увеличение производства услуг, рост наукоемкого производства, повышение уровня квалификации персонала, опережающая интернационализация производства. По данным Федеральной службы государственной статистики можно сделать вывод, что коэффициент изобретательной активности имеет за последние 10 лет положительную динамику, и на данный момент составляет 2,14 единицы на 10 тысяч человек. Такая активность в области науки дает надежду, что наш производитель, вскоре, сможет выдать уникальный продукт, конкурирующий на мировом рынке.

С нашей точки зрения, экономическое развитие — это не только количественный рост, но и качественные изменения. Меняется суть деятельности хозяйствующих субъектов. Российские малые и средние предприятия могут и должны стать крупными производителями товаров и услуг. На сегодняшний день в России отсутствует экономическая ресурсная база для изготовления процессоров, микросхем, а также приборов бытовой техники. Это огромная проблема для национальной экономики. Тенденции экономического развития современного общества позволяют сделать вывод о том, что нематериальное производство представляет собой преимущественную сферу занятости, преимущественное направление инвестиций и фактор процветания современного общества. Иными словами, нематериальное производство — это парадигма современного экономического развития. Что касается промышленности, Правительство, совместно с Министерством промышленности Российской Федерации работает над реализацией федеральных целевых программ (далее ФЦП). Но нельзя не заметить, что на сегодняшний день большинство ФЦП по большинству контролируемых параметров отстают от плановых показателей, количество которых доходит порой до 115-120, с одной стороны, с другой стороны, контроль за реализацией ФЦП осуществляется порой со стороны двух и более министерств и ведомств, что не может повышать эф-

фektivности управления. Также необходимо отметить, например, поддержка автопрома в части продления программы утилизации, закупка газомоторной техники и т.д. Ведется активная работа по созданному Фонду развития промышленности. Работа ведется с Министерством обороны, так например, по гособоронзаказу работают 185 крупных предприятий ЦФО. Разработанный комплекс мер по стимулированию создания импортозамещающих производств, повышению конкурентоспособности и продвижению на внутренние, внешние рынки отечественной продукции с учётом того, что экспортные возможности по ряду продуктов увеличились. И, конечно же, увеличение доли российской продукции по системе государственных закупок. Однако основная проблема — ухудшение условий кредитования, нехватка оборотных средств, административные барьеры, трех-четырёхкратное увеличение внеплановых проверок фискальных и надзорных органов. В наиболее сложной ситуации оказались предприятия обрабатывающей промышленности, в первую очередь машиностроение. Необходимо найти решение по вопросу субсидирования процентных ставок на пополнение оборотных средств. Те средства, которые сегодня есть, неподъёмны для этих машиностроительных предприятий, так как их рентабельность лежит в пределах от 4,2 до 10,5 %, — они в этой ситуации имеют основания для потенциального банкротства. Большую обеспокоенность вызывает начавшийся с середины 2018 г. рост цен на металл — до 35 %, сырьё и материалы — 48 %, авто компоненты. Некоторые поставщики ориентируются на курс иностранной валюты, но в последнее время прямой зависимости между ростом цен на товары и услуги и курсом иностранной валюты не прослеживается.

В России в настоящее время происходят два противоположных по направленности процесса: деиндустриализация и рост удельного веса сектора услуг.

Первая тенденция — падение удельного веса перерабатывающих отраслей, с одновременным укреплением добывающих — является отчасти вынужденной и в целом с точки зрения перспектив дальнейшего развития отечественной экономики носит негативный характер. Эта тенденция смещает отечественную экономику с преимущественно индустриальной на доиндустриальную стадию развития, что свидетельствует *не о прогрессе, а скорее о регрессе.*

Вторая тенденция, в то же время в российской экономике происходит рост удельного веса услуг, торговли и финансовых учреждений, что характерно в целом для постиндустриальной стадии развития общества. В ближайшие годы в России прогнозируется весьма существенное перераспределение трудовых ресурсов. После перехода от административно-командной системы управления к рыночной экономике следует особое внимание уделить развитию рыночной конъюнктуры субъектов, которые так же должны участвовать в мировой торговле и иметь конкурентоспособный товар. Ассигнования на проведения социальной политики

составляют основу бюджета почти всех стран мира. В свою очередь, государственный бюджет повсеместно финансируется за счет налогов, в том числе НДС/Л, а в развитых странах это главный по поступлениям налог в бюджет. Социально-экономическая политика должна иметь основное место в стране и достижение результатов ее проведения должно жестко отслеживаться компетентными органами. Механизмы и анализ проведения такой политики дает почву для размышлений над тем, что нужно применить для того чтобы страна вышла на новый уровень в своем развитии. Научные подходы к ведению и совершенствованию экономики в регионах дают общую картину того, к чему в принципе стремится любое государство, желающее наиболее эффективно использовать свои ресурсы. Так дифференциация и интеграция являются основными методами ведения социально-экономической политики. Изучение природно-климатических особенностей регионов позволяет наиболее эффективно использовать ресурсы, снизить транспортные расходы, а благодаря чему и себестоимость производимых товаров и услуг. Экономика страны всецело зависит от регионов, поэтому каждое звено огромной цепи под названием «национальная экономика» должно функционировать безотказно и с полной выработкой.

Как показал анализ научных работ: сегодня имеем не достаточно сведений о проблемах в регионах социально-экономического и природно-климатического характера, что не позволяет увидеть полную картину, а, следовательно, максимально точно и оперативно принять решение по их устранению. К тому же, несмотря на большой объем документов официального характера, государственных программных документов: Указов Президента Российской Федерации, федеральных законов, постановлений Правительства РФ и иных нормативно-правовых актов, посвященных проблемам регионального развития, отмечается явный недостаток исследований в области региональных аспектов социально-экономической политики. Устойчивые значения экономических показателей в последние годы наблюдались за счет правильно выбранной и строго отслеживаемой государственной стратегии в области экономики. Но с середины 2017 г. ситуация в стране имеет тенденцию к дестабилизации. Общими силами Правительства РФ и Центрального банка страны удалось спасти от кризисного положения, но достичь прежней уровень производства не удалось. Также важной частью развития регионов является усовершенствования законодательства. Быстрое принятие необходимых экономически-обоснованных законопроектов, направленных на укрепление конкретной области экономики в конкретном регионе позволило стимулировать местные власти и сфокусировать внимание на определенной проблеме для дальнейшего ее эффективного решения. Таким образом, можно отметить, что научные взгляды на политико-экономические проблемы позволят найти новые, непроработанные пути по их решению и развитию, а гос-

ударство, в свою очередь, должно обеспечить безболезненное введение новых методов и форм ведения экономики в регионах для повышения экономики страны в целом.

Как ранее отмечалось, в настоящее время роль региональных аспектов экономики в России возрастает, так как существующие в нашей стране геоэкономические проблемы (спад общественного воспроизводства, увеличение безработицы, зависимость от иностранного капитала и производителя и т.д.) нельзя решить только на национальном уровне.

Разработка и реализация вариантов решений проблем требует участия каждого отдельного региона, а также совокупности регионов, объединенных определенной стратегией развития. В этой связи следует учитывать особенности формирования и развития региональных экономик России. Экономика в каждом регионе несет свои специфические особенности и черты. Они отражают исторические, географические и национальные особенности, уровень социально-экономического развития региона, взаимоотношения данного региона с центром. Кроме этого, понимание специфики региональных экономик необходимо для осуществления общегосударственной экономической политики - приемы и методы, которой используются в одном регионе, могут совершенно не подходить для другого Субъекта.

Такая ситуация дает повод к изучению экономики отдельных регионов, потому что, не зная ее специфики, нельзя говорить о том, какие меры в каком субъекте РФ должны быть предприняты для решения тех или иных национальных проблем.

Нами в основе проведенного анализа экономик различных регионов ЦФО, национальной экономики РФ и социально-экономического развития государства, положены следующие особенности региональных экономик России.

1. Зависимость региональных экономик от федерального центра. Если объективно оценивать параметры региональной экономики России в условиях «реального времени», становится очевидно, что существует долговременная законодательно-закрепленная зависимость доходов бюджетов регионов от позиции и условий федерального центра. Особенности современного общероссийского долгосрочного кризиса в экономике страны крайне остро отражаются на состоянии бюджетной системы регионов, особенно это заметно на местном уровне. В настоящее время наметилась, а в большинстве регионов складывается тенденция к снижению государственной финансовой помощи Субъектам РФ. Такая ситуация вынуждает регионы концентрировать внимание на поиске и наращивании собственных доходов. Для реализации концепции финансовой самостоятельности необходимо объединение ряда регионов в «субъектные кластеры». С этой целью руководители регионов, инициативные группы предпринимателей и парламентариев должны самостоятельно инициировать процессы финансовой самостоятельности регионов, с одной стороны, с другой стороны, нецелесообразно

допускать через финансовое давление из центра политическое управление на регионы.

2. Дисбаланс интересов национальной и региональных экономик. На сегодняшний день следует признать, что политика социально-экономического развития регионов оказалась неэффективной. Прежние инструменты управления региональным развитием уже не работают должным образом, а частая их реализация приводит к негативным последствиям. Основной проблемой внутри страны является поиск оптимального баланса национальной и региональной экономик. Разбалансированность интересов проявляется в том, что вся территория страны не может развиваться одинаково равномерно. Эффективное региональное управление не может основываться только на региональной политике, которая являлась бы составной частью государственной экономической политики, как реакция регионов на внешнее окружение, сопутствующее глобализации. Каждый регион пытается получить повышенное финансирование с целью саморазвития, а национальная экономика - поднять экономику бедных регионов до среднероссийских значений. Баланс (дефицит) интересов уже заметен при рассмотрении России как части мировой экономики, к тому же эти тенденции происходят на фоне сокращения внутреннего производства и потребления. Чрезмерная экспортная ориентация (что выгодно для экономики России в целом) ведет к прерыванию межрегиональных связей и, как следствие, к нарушению экономической целостности страны.

3. Рассмотрение региональных экономик России как единой системы взаимодействующих конкурирующих экономик. Имеется дисбаланс интересов, заключающийся в том, что с одной стороны, процесс усовершенствования региональной экономики в России направлен в первую очередь на сглаживание региональных несоответствий и переход к устойчивому развитию региона, с другой стороны, региональные и местные власти ставят перед сообществом задачи формирования конкурентоспособной социально-экономической среды региона. Такой двоякий подход дает возможность понимать региональную экономику России как систему взаимодействующих конкурирующих региональных стратегий обеспечения социально-экономического развития. Необходимо отметить, что характерные свойства такой системы вытекают из потребности во взаимодействии регионов между собой. Региональная экономика, таким образом, представляет собой совокупность воздействующих и регулирующих мер, обеспечивающая функционирование региональных концепций развития, **ориентированных, в первую очередь, на формирование жизненной динамики уровня и качества жизни населения.** В современных условиях наиболее проблемными являются социальная, демографическая, ресурсная составляющие регионального развития. Федеральной власти целесообразно поддерживать реализацию социально-экономической политики регионов с учетом понимания регионов

как системы взаимосвязанных однородных экономик, только в этом случае отдельные регионы будут составлять синергетический эффект, который позволит добиться оптимального взаимодействия регионов с федеральной государственной властью и между собой.

4. Экономическая политика «точек роста». На современном этапе развития федеральные органы власти, разрабатывая очередной федеральный бюджет, стоят перед серьезным выбором дальнейшего пути развития каждого в отдельности взятого региона. С каждым годом становится понятнее, что в условиях выделяемых в ограниченных объемах ресурсов принимаемые властями решения по разработке новой регионально-экономической политики России должны носить неравномерный, а научно-обоснованный точечный характер. Вместо распыления ресурсов «хозяйственной направленности» предлагается переход к финансированию развития высокотехнологичных отраслей экономики каждого отдельно взятого региона и (или) «субъектных кластеров». Ряд регионов страны со значительным экономическим потенциалом при активной поддержке со стороны государства смогли бы в дальнейшем стать региональными «точками» роста на территории России. Прогнозируется, что экономический рост будет связан с реальными преобразованиями в региональной экономике, направленными не только на развитие экономических систем отдельных регионов, но и экономики страны в целом.

Очевидно, что дальнейшее экономическое развитие регионов должно базироваться на поддержке отдельных «опорных» регионов, которые станут принципиально новыми точками технологического, промышленного и инфраструктурного роста. Политика равномерного развития приводит к потере мотивации у финансово-проблемных регионов, и искусственному сдерживанию развития у потенциально экономически обеспеченных регионов.

5. Поляризация региональной экономики. В настоящее время в России сложилась объективная тенденция усиления межрегиональной дифференциации по определенным экономическим и социальным признакам. За последние 15 лет разница между наиболее богатыми и наиболее бедными регионами по уровню ВРП на душу населения непрерывно увеличивается. Федеральный центр пытается исправить сложившуюся ситуацию, предоставляя наиболее отсталым субъектам РФ бюджетные дотации, субсидии и субвенции, тем самым осуществляя неэффективные точечные инвестиции в экономику отдельных регионов. Также предоставляются льготы по налогам, направляются бюджетные трансферты, необходимые для решения ряда социальных проблем. Данные меры не нормализуют ситуацию, а наоборот усугубляют. Экономический разрыв между регионами сохраняется, прежде всего, из-за активного ухудшения социально-экономической ситуации в экономически неблагоприятных субъектах РФ, к тому же ряд регионов могут претендовать на получение статуса

«региона социального бедствия». Напротив, существуют и самодостаточные регионы, которые имеют налаженное расширенное производство, для которых финансовая помощь центра - это всего лишь небольшая часть бюджета, а не жизненно необходимые финансовые средства.

6. Несоответствие между процессами формирования региональных экономик РФ и уровнем управления этими процессами. Функциональное управление развитием региональных экономик России реализуется через систему различных форм государственной политики: налоговой, бюджетной, кредитной, инвестиционной, социальной и др. Каждое значимое решение в области конкретной государственной политики обязательно должно быть связано с особенностями того или иного региона. Россия сегодня - это страна с переходной экономикой «полуколониального типа», поэтому методы управления экономическими процессами «классических» федераций, не пригодны для нашей страны в нынешней ситуации, т.е. традиционные возможности государственного регулирования территориального развития ограничены. К тому же в современной России региональные органы власти чаще всего мотивированы геоэкономическими, нежели геополитическими соображениями. На данный момент это является главной проблемой управления региональным развитием. В идеальной модели подобного развития должно быть полное соответствие между процессами формирования региональной экономики и уровнем управления этими процессами, чего на практике не происходит.

7. Влияние демографических факторов, на формирование и развитие региональных экономик. На региональную экономику оказывает влияние целый ряд демографических факторов. Демографическая ситуация в регионе определяет динамику трудовых ресурсов, и как следствие развитие экономики всего региона в целом. Производственная структура экономики региона во многом регулирует структуру занятости населения. Любые изменения в производственно-хозяйственной структуре региона непосредственно сказываются на формировании спроса и предложения на рабочую силу, определении занятости и безработицы. Кроме определения естественных демографических процессов, можно выделить: реорганизация предприятий, смены формы собственности, сокращение аппарата управления, появление и развитие новых рыночных структур и др. Все это существенно меняет структуру спроса на рабочую силу и экономику каждого региона. В России имеет место высокая степень дислокации трудовых ресурсов, которая обусловливается уровнем развития рынка жилья, инерционным поведением россиян (особенно в национальных территориальных образованиях) в части типа занятости, отсутствием основополагающих экономических стимулов и т.д. Стоит отметить, что и сфера потребления региона имеет свои особенности, так как наряду с общими факторами, влияющими на формирование социально-

экономических потребностей населения конкретного региона, действуют индивидуальные факторы региона, связанные с национально-этнографическими особенностями развития каждого региона.

8. Специализация региональных экономик. Большинство регионов в рамках экономического пространства страны имеют свои собственные специализации, которые представляет собой организацию на их территории конкретных видов производств, удовлетворяющих своей продукцией не только собственные потребности, но также и потребности других регионов страны, а в ряде случаев и потребности всей страны. Специализация региона отражается в межрегиональной торговле, основанная на принципе абсолютного преимущества. Согласно ему регион экспортирует ту продукцию, которую он производит с наименьшими затратами, а импортирует ту, которая производится с наименьшими затратами другими регионами. При этом производство должно осуществляться в условиях свободной конкуренции и минимального вмешательства государства в экономику, что в России, конечно, практически не реализуемо.

Принцип сравнительных преимуществ заключается в том, что регионы специализируются на производстве тех товаров, которые они могут выпускать с наиболее низкими затратами по сравнению с другими регионами. Целесообразно проводить комплексный анализ, а именно: определить от какого количества одного товара можно отказаться с целью увеличения производства другого. Специализация в межрегиональной торговле должна происходить по таким товарам, производство которых обуславливается наибольшими затратами. Кроме этого, регион должен быть богато наделен необходимыми для производства ресурсами.

9. Социально ориентированный характер региональных экономик. На данный момент наиболее уязвимым является **социальная, экологическая и ресурсная составляющие потенциала регионального развития**. Социально-экономическую политику регионов необходимо реализовывать с учетом накопленных резервов развития. **Одним из основных признаков устойчивости регионального развития является социальная ориентация, т.е. понимание социальной составляющей региональной политики как основополагающей.** Реализация социальной политики региональными властями является главной задачей, так как геополитическими и геоэкономическими вопросами занимается, как правило, федеральные власти.

Кроме того, для устойчивого развития региона важно учитывать соотношение количества и интересов частных хозяйствующих субъектов и государственных (муниципальных) организаций, обеспечивающих реализацию социальных программ. Не стоит забывать, что уступая экономическое пространство бизнесу, государство не должно уклоняться от выполнения присущих функций, определенных законодательством РФ, а государственное регулирование экономических процессов должно

быть направлено на обеспечение оптимального соотношения между распределением ресурсом, производством товаров и услуг, потреблением социальных благ.

На основе анализа особенностей функционирования региональных экономик, особую актуальность для России приобретает обеспечение устойчивого развития регионов. ***Под развитием мы понимаем качественные и количественные изменения в наборе видов деятельности, то есть включение во внутреннюю и внешнюю кооперацию новых видов деятельности, локализованных на территории региона, использующих действующую материально-вещественную структуру, изменяющих ее и формирующих новую.*** Речь идет не столько об изменении агрегированной макроструктуры (структуры ВВП: промышленность, торговля, транспорт и др.), сколько об изменениях внутри отдельных видов деятельности (например, «обрабатывающая промышленность», «производство машин и оборудования» и т.д.). Такие задачи являются полидисциплинарными и для решения используются различные специальные методы государственной политики. Учитывая эволюцию теории стратегического планирования, накопленный российский и зарубежный опыт, и еще в большей степени высокую динамику внешней среды – она, бесспорно, требует не корректировки, а разработки заново, с учетом всех вышеназванных факторов и условий. Обобщение вышеуказанных научных установок позволили нам сформулировать основные свойства устойчиво развивающихся систем, отличающихся, с одной стороны, устойчивостью, с другой, - повышенной чувствительностью.

Это безопасность, социальная справедливость и благосостояние населения, экономическая жизнеспособность.

При этом в понятие «**безопасность**» целесообразно включить такие составляющие, как политическая, правовая, экономическая, технократическая, экологическая и др. виды безопасности на основе обеспечения долгосрочной устойчивости.

Под понятием «**социальная справедливость и благосостояние**» понимается социально-экономическая безопасность и равный доступ к услугам здравоохранения и образования, здоровье населения и возможность реализации потребностей в жилье, пище, одежде и иных благах, а также в удовлетворении культурных и духовных потребностей.

Под понятием «**экономическая жизнеспособность**» следует понимать ресурсную безопасность развития экономического сектора, высокую конкурентоспособность экономики региона, ее возможность быстро реагировать на изменяющиеся макроэкономические условия, внешние и внутренние вызовы и угрозы, привлекать капиталовложения на основе инноваций и новых знаний.

Исходя из этого социально-экономическую систему региона с точки зрения устойчивости и повышенной чувствительности мы предлагаем рассматривать как объект программно-целевого управления. Он призван охватить всю совокупность элементов управленческого процесса, соединенных

структурно и функционально в целостную модель, направленную на решение целевых задач региона (экономическая безопасность, экологическое равновесие, социальная защита и благосостояние, качество жизни и др.

Большое значение при этом имеет не только характер регулирующих воздействий, поступающих в управляемую систему: случайный или целенаправленный, но и процесс отбора регулирующих функций. При любом моделировании сложной социально-экономической системы, следует учитывать ее особенности именно как открытой, динамической и эволюционирующей системы.

С нашей точки зрения, решение задач оптимальной стабилизации объектов экономики согласуется с подходами, вытекающими из теоремы метода функций Ляпунова в плане устойчивости относительно всех и части фазовых переменных.

На основе указанных теорем исследуемые задачи сводились к определению вида подынтегральной функции в критерии качества, при этом управляющие воздействия выбираются таким образом, чтобы известная для системы без управления функция Ляпунова могла служить оптимальной функцией Ляпунова для той же системы, но при действии на нее дополнительных управляющих сил. Синтетический подход предопределил построение модели, обеспечивающей формирование системы безопасности, для это реализован метод сходящихся целочисленных рядов в совокупности с методом предельных уравнений в сочетании с методом функций Ляпунова. В основе синтеза предложенной модели, учитывающей закономерности взаимосвязей показателей социальных, технологических, экономических, экологических и других систем с повышением устойчивости и безопасности динамических систем объекта экономики; заложена идея сохранения целостности системы, ее устойчивости и безопасности, заключающаяся в том, что выделяется объект, действие и процесс. Это позволило снизить уровень риска несоответствия ожиданий полученным результатам. Реализована модель системы поддержки принятия решений в управлении уровнями безопасности по предупреждению чрезвычайных ситуаций различного характера. В модели применена схема нечеткого логического вывода с помощью алгоритма Мамдани по экспертным нечетким базам знаний. Процесс разработки системы реализован в среде MatLab с использованием пакета Fuzzy Logic Toolbox. Данные количественных вариантов реализации построенной нечеткой системы были использованы для формирования модели множественной регрессии, позволившей получить функцию, связывающую эндогенную и экзогенные переменные. Проведены сравнительный анализ полученных моделей, сравнительная оценка вариантов управления уровнями безопасности на основе разработанной системы. Использовали математический аппарат и методологическое обеспечение, с использованием метода линейных матричных неравенств и метода неквадратичных векторных функций Ляпунова, предложенные в [15], решаем систему уравнений:

$$V(x(t))_{\min} \leq V(x(t)) \leq V(x(0)) \leq 1 \quad \forall t > 0$$

$$V'(x(t)) \leq \sum_{k=1}^m a_k \cdot x^*(t) (P_k + S) x(t) + W_2(x, z) + W_3(x, z)$$

$$\text{, при } V'(x(t)) < 0 \quad (3)$$

$$W_4(x(t))_{\min} \leq W_4(x(t)) \leq W_4(x(0)) \leq 1 \quad \forall t > 0,$$

$K(P_{\text{SIST}}(t))_{\min} \leq K(P_{\text{SIST}}(t)) \leq 1$, при $K(G_{\text{SIST}}(t)) \rightarrow 0$, где

$V(x(t))$ – функция Ляпунова;

$V'(x(t))$ – производная функции Ляпунова;

$W_4(x(t))$ – функция показателя безопасности системы объекта экономики;

$K(P_{\text{SIST}}(t))$ – функция коэффициента устойчивости при ЧС объекта экономики;

$K(G_{\text{SIST}}(t))$ – функция вероятности наступления ЧС на объекте экономики.

При решении системы уравнений и проведении расчетной апробации методики вводим следующие упрощения (допущения):

- Решая совместно **систему уравнений устойчивости, стабилизации и безопасности динамической системы объекта экономики**, получая искомую функцию модели объекта экономики, выражая ее в графическом и табличном видах, допускаем, что социально-экономическая система функционирует в режиме постоянной (стабильной) устойчивости объекта экономики в заданных амплитудных параметрах устойчивости в определенный период времени, т.е. уравнения устойчивости и стабилизации экономических систем, основанные на методах линейных матричных неравенств и методе неквадратичных векторных функций Ляпунова не решаются в данном варианте апробации методики и будут решены позднее.

- Полагаем, что система политических критерий-факторов является предельно относительно стабильной в заданных пределах функционирования системы объекта экономики и принимаем значения критериев $(\Sigma \Pi) / \pi = 1$, т.е. целесообразно исключить из расчетной апробации методики, что согласуется с условиями текущей политической обстановки в регионах ЦФО и Российской Федерации в целом.

1. Расчет значений уровней жизнедеятельности методом линейной комбинации частных показателей. Данный показатель формируется из группировки частных показателей по основным стратегическим направлениям [14]:

- **уровень жизнедеятельности системы объекта экономики (VARE) – критерии 1-22 в интегрированный показатель VARE;**

- **уровень жизнедеятельности развития экономики региона (LAE) – критерии 1-8 в интегрированный показатель LAE;**

- **уровень жизнедеятельности социально-экономического сектора региона (LSE) - критерии 1-18 в интегрированный показатель LSE;**

- **уровень экономической жизнедеятельности населения (GEP) – критерии 9-18 в интегрированный показатель GEP;**

- *индекс локализации (IL);*
- *уровень дифференциации региона (территории) (Dr).*

Объединение частных значений показателя в единый интегрированный целесообразно производить методом получения среднего арифметического значения. Использование данной методики линейной комбинации частных показателей объясняется тем, что все используемые показатели взаимозаменяемы, а снижение значения одного из них в суммарной оценке полностью компенсируется другим положительным изменением значения показателя:

$$\begin{aligned} VARE &= (\Sigma I_{1-22})/n_1 \\ LAE &= (\Sigma I_{1-8})/n_2, \\ LSE &= (\Sigma I_{1-18})/n_3, \\ GEP &= (\Sigma I_{9-18})/n_4 \end{aligned} \quad (39)$$

где n_i – количество стратегических направлений, в данном случае $n_1=22$, $n_2=8$, $n_3=18$, $n_4=10$

Степень значимости для каждого частного показателя в отдельности следует рассматривать через отношение фактических и пороговых значений показателей. Для системы используемых показателей с разными единицами измерения важным является приведение показателей к единой величине и проведение нормирования порогового значения, принимаемого за 1, что, соответственно, и позволяет делать подобная техника расчета.

Коэффициент значимости показателя жизнедеятельности экономики (I_i) определяется как отношение фактического значения показателя к пороговому:

$$I_i = Sp_j \times Sv_i (S\Phi_i / Sn_i) \quad (40)$$

где P_i – коэффициенты значимости фактических и пороговых значений показателя;

$S\Phi_i$ – фактическое значение показателя-фактора;

Sn_i – пороговое значение показателя-фактора;

Sv_i – весовой коэффициент показателя-фактора относительно других показателей-факторов в системе критерий-факторов в пределах конкретного региона;

Sp_j – весовой коэффициент показателя-фактора относительно других показателей-факторов в системе критерий-факторов в пределах конкретного региона относительно регионов исследуемого государства (страны). Допущение: в данном случае апробации методики Sv_i и Sp_j примем равным 1,0.

Вышеперечисленные критерии характеризуют уровень жизнедеятельности народнохозяйственных объектов, расположенных на той или иной территории, уровень жизнедеятельности населения,

социально-экономического сектора территории и экономики региона в целом.

Проведем расчет показателей уровней жизнедеятельности на примере Владимирской области по отдельным направлениям в сравнении с пороговыми значениями на уровне средних значений соответствующих показателей по России.

2. Применительно к предмету исследования целесообразно оценить индекс локализации, показывающий насколько локализовано в регионе (территории) производство ВРП и определяется по формуле:

$$IL = GRP_i / GRP_o, \quad (41)$$

где GRP_i – ВРП на душу населения в регионе (территории);

GRP_o – средний уровень ВРП на душу населения по более доминирующему территориальному образованию.

3. Дифференциация и развитие региона (территории) определяется по совокупности анализа трех интегрированных показателей с учетом индекса локализации: *уровню жизнедеятельности региональной экономики, экономической жизнедеятельности населения, уровню дифференциации региона (территории) и индексу локализации (см. таб.4).*

4. Нами предложена упрощенная методика определения уровня дифференциации региона (территории) - Dr - следующим образом:

$$Dr = K_o \times (GEP / VARE), \quad (42)$$

Где K_o - Коэффициент обратной осцилляции;

5. Коэффициент обратной осцилляции

$$K_o = 1 - R / GRP \quad (43)$$

где GRP – среднее значение ВРП на душу населения в совокупности.

6. Для оценки величины вариаций территорий по среднедушевому ВРП рассчитаны показатели [13]:

Размах вариации

$$R = GRP_{max} - GRP_{min}, \quad (44)$$

где GRP_{max} и GRP_{min} – соответственно максимальное и минимальное значение ВРП на душу населения в совокупности,

7. *Далее проведем оценку значений уровней жизнедеятельностей систем региональной экономики и дифференциации на примере Владимирской области на основе шкалы критериальных границ показателей критерий-факторов, разработанных на основе учета мнений региональных экспертов.*

Шкала показателя уровней жизнедеятельности: объекта экономики, экономической жизнедеятельности населения, уровня дифференциации региона (территории) жизнедеятельности региона, индекса локализации ВРП.

Значение показателя уровня жизнедеятельности	Критериальная оценка уровня жизнедеятельности				Dr	IL
	VARE	GEP	LAE	LSE		
До 0,50	критический	критический	критический	критический	критическая	критическая локализация
0,51-0,69	кризисный	кризисный	кризисный	кризисный	резкая	малая локализация
0,70-0,79	предкризисный	предкризисный	предкризисный	предкризисный	средняя	средняя локализация
0,80-0,85	нормально-предкризисный	нормально-предкризисный	нормально-предкризисный	нормально-предкризисный	малая	резкая локализация
0,85-0,99	нормальный	нормально-устойчивый	нормально-устойчивый	нормальный	нормальная	нормальная локализация
Свыше 0,99	высокий	Высоко-устойчивый	Высоко-устойчивый	Высокий	кризисная	1,00

Источник: подготовлено автором.

8. На основании рассмотренной выше методики авторами оценены уровни жизнедеятельности объекта экономики, развития экономики, социально-экономического сектора и экономической жизнедеятельности населения на примере Владимирской, Ивановской и Рязанской областей за период 2002-18гг. (рис.1-7)

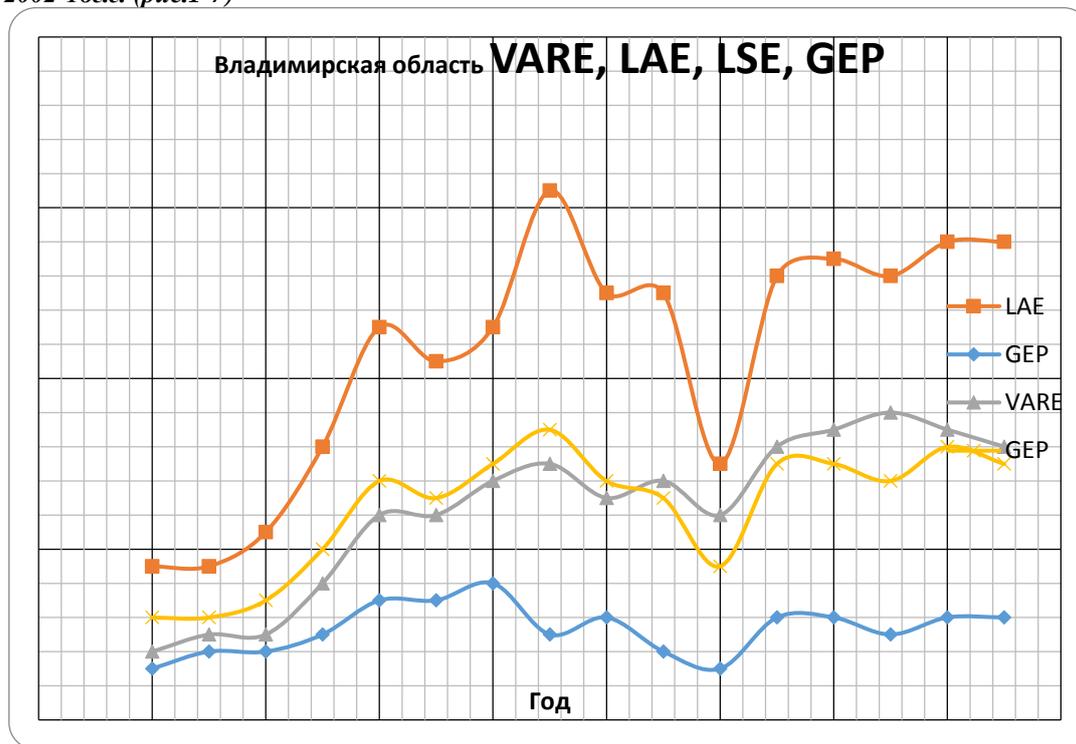

Рис. 1. График уровней жизнедеятельности экономики Владимирской области за период 2002–18 гг.

Источник: подготовлено автором.

На основе проведенного анализа интегрированных показателей жизнедеятельности региона, региональной экономики, социально-экономического сектора и экономической жизнедеятельности населения Владимирской области следует отметить, что:

- в целом общее состояние Владимирской области характеризуется как «нормальное» ($VARE = 0,85 \dots 0,97 < 0,99$);

- LAE находится в пределах $0,89 \dots 1,11$ - что говорит о высоком экономическом потенциале области по сравнению с показателями, отнесенными

на душу населения средне статистического Субъекта России. LAE имеет тенденцию к улучшению ситуации в течение 2002-11г.г., 2012-18г.г., полагаем, что в период 2011-12г.г. наблюдались кризисные явления в экономике региона, что потребовало проведение определенных ответных мер на вызовы и угрозы, не исключено, что данный кризис был инициирован накопившимися внутренними проблемами системы гос.управления региона и осуществлен по средствам внешних корректирующих воздействий со стороны Федерации, соединенных с реализацией управления точечными внутрисистемными реализациями;

- уровень жизнедеятельности социально-экономического сектора региона характеризуется как **«нормальный»** ($LSE = 0,85 < 0,86 \dots 0,96 < 0,99$), изменения в социально-экономической сфере аналогичны изменениям в экономической сфере, график LSE практически повторяет график LAE с динамикой изменения в пределах не более 6-8%, что практически не влияет на динамику изменений в экономической и социально-экономической сферах, т.е. фактически имеем систему гос.управления в двух сферах по схеме «воздействие-отклик», характеризующуюся **быстрым реагированием** на изменение институциональных условий.

Уровень экономической жизнедеятельности населения Владимирской области за период 2002-2018 гг. оцениваем как **«нормально-предкризисный»** ($GEP = 0,83 \dots 0,86$), то есть характерно состояние, при котором угрозы жизнедеятельности населения приобретают актуальность, что требует учета при принятии решений в гос.управлении регионом и в случае бездействия в направлении нейтрализации и ликвидации угроз экономической жизнедеятельности в социально-экономической сфере и может возникнуть серьезная опасность развития дестабилизирующих факторов и процессов, что может в ближайшем будущем привести к ухудшению общей экономической ситуации в регионе, спровоцировать недоверие к органам власти, что повлияет на устойчивость системы гос.управления и МСУ региона.

Проводя анализ графиков уровней жизнедеятельности экономики региона можно выделить

принцип «подков» (рис.1), график уровня жизнедеятельности населения располагается ниже графика уровня жизнедеятельности развития экономики региона при выпуклости первого, образуя «подковы», и график уровня экономической жизнедеятельности населения располагается условно снаружи графика уровня жизнедеятельности экономики региона при вогнутости первого, т.е. при изменении динамики экономических процессов, происходящих в регионе наблюдается следующее:

- при наличии положительных изменений в экономике региона (увеличение LAE, LSE) – с **минимальной временной задержкой** улучшается экономическое положение населения (повышение $GEP(+)$ время задержки реакции региональной экономики);

- при ухудшении экономической ситуации в регионе (уменьшение значений LAE, LSE) – временно ухудшается экономическое положение населения (уменьшение $GEP(-)$ время задержки реакции региональной экономики), при чем выявлена следующая закономерность времени реакции системы: $T(GEP(+)) < T(GEP(-))$, т.е. время реагирования системы на положительные изменения меньше, чем на отрицательные изменения. Реакция социальной системы по схеме «воздействие-отклик» быстрее происходит при положительных изменениях в экономике, чем при отрицательных в пределах 10-15% по скорости экономических изменений.

Таким образом, можно сделать предположение, что показатель **GEP – уровень экономической жизнедеятельности населения является приоритетным показателем при анализе и характеристике качества уровня управления регионом и анализе экономических процессов, протекающих в регионе, также при принятии стратегических кадровых решений в регионе органами государственной власти Российской Федерации.**

Аналогичным образом ретроспективно анализируем ситуацию в Рязанской и Ивановской областях.

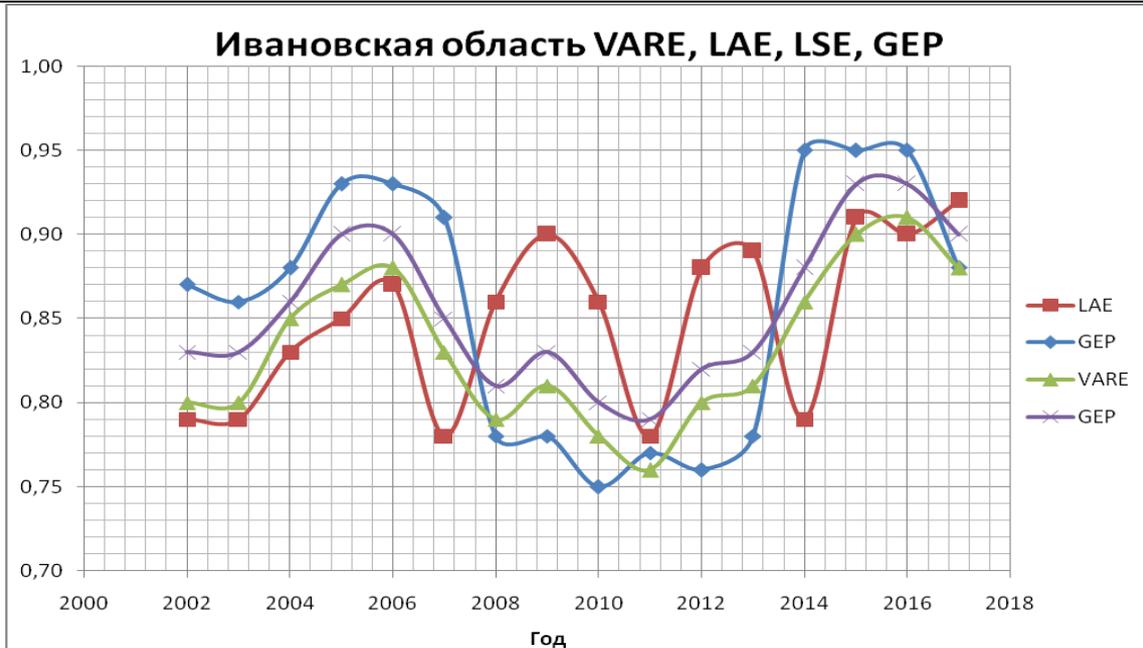

Рис. 2. График уровней жизнедеятельности системы объекта экономики, региональной экономики и уровня экономической жизнедеятельности населения Ивановской области за период 2002-18 г.г.

Источник: подготовлено автором

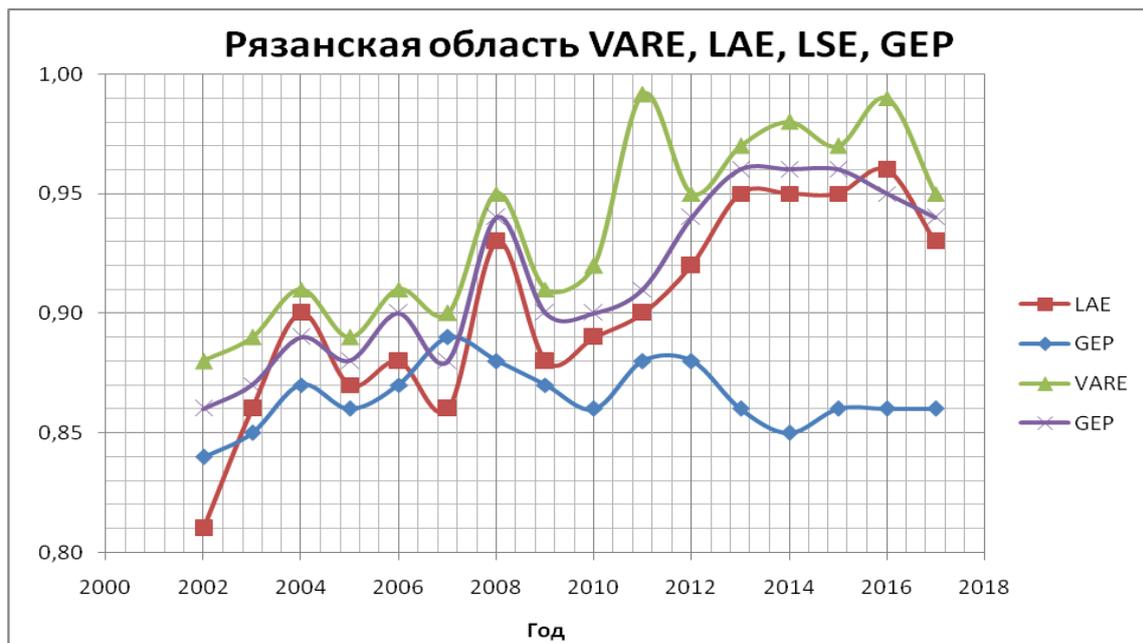

Рис. 3. График уровней жизнедеятельности системы объекта экономики, региональной экономики и уровня экономической жизнедеятельности населения Рязанской области за период 2002-18 г.г.

Источник: подготовлено автором.

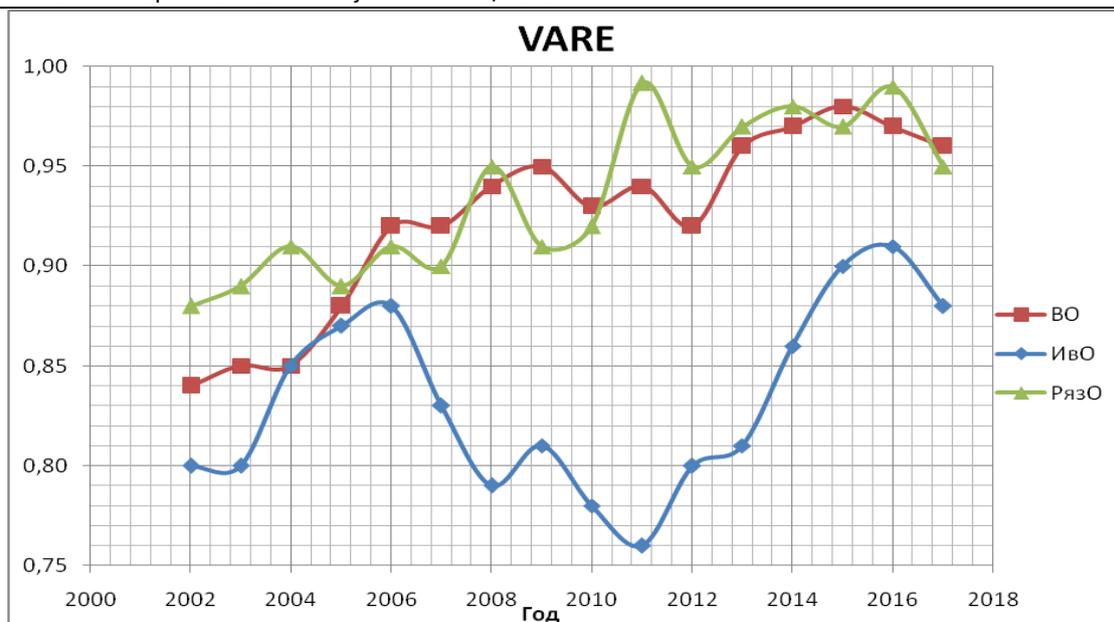

Рис. 4. График уровня жизнедеятельности системы объекта экономики Владимирской, Ивановской, Рязанской областей за период 2002-18 г.г.

Источник: подготовлено автором.

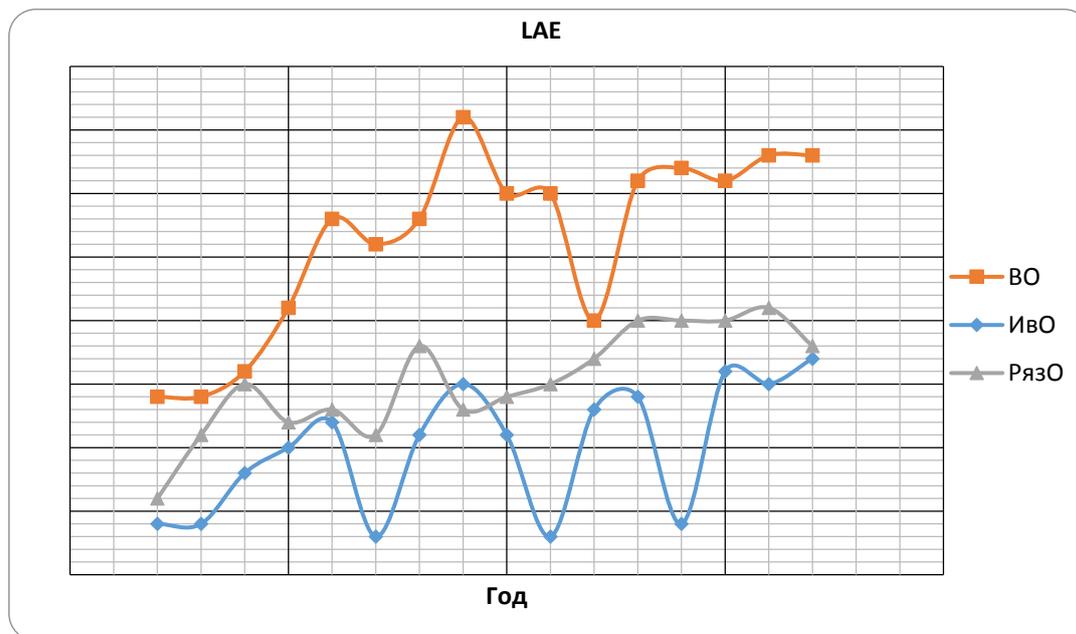

Рис. 5. График уровня жизнедеятельности развития экономики региона Владимирской, Ивановской, Рязанской областей за период 2002-18 г.г.

Источник: подготовлено авторами.

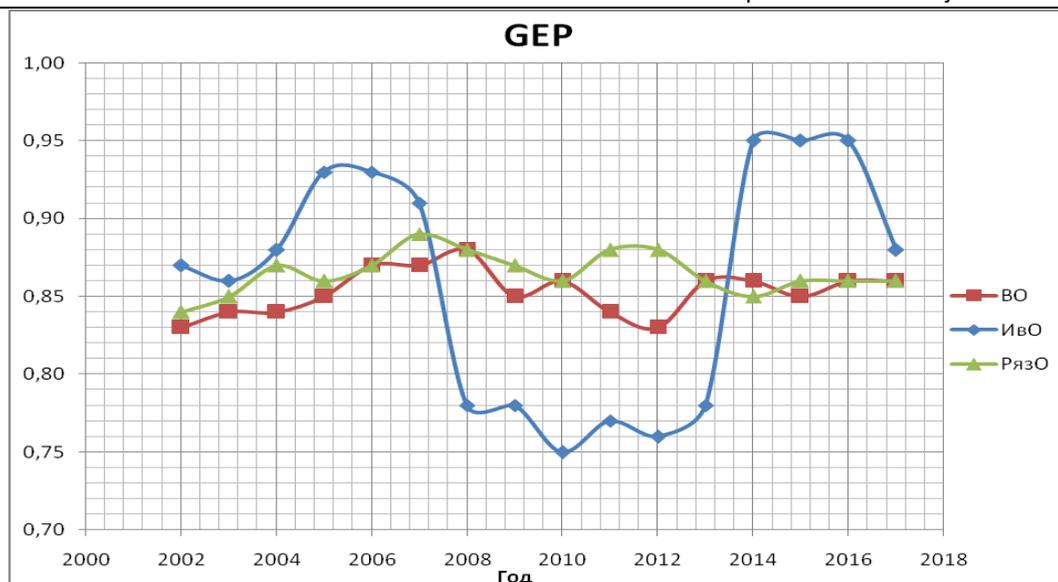

Рис. 6. График уровня экономической жизнедеятельности населения Владимирской, Ивановской, Рязанской областей за период 2002-18 г.г.

Источник: подготовлено автором.

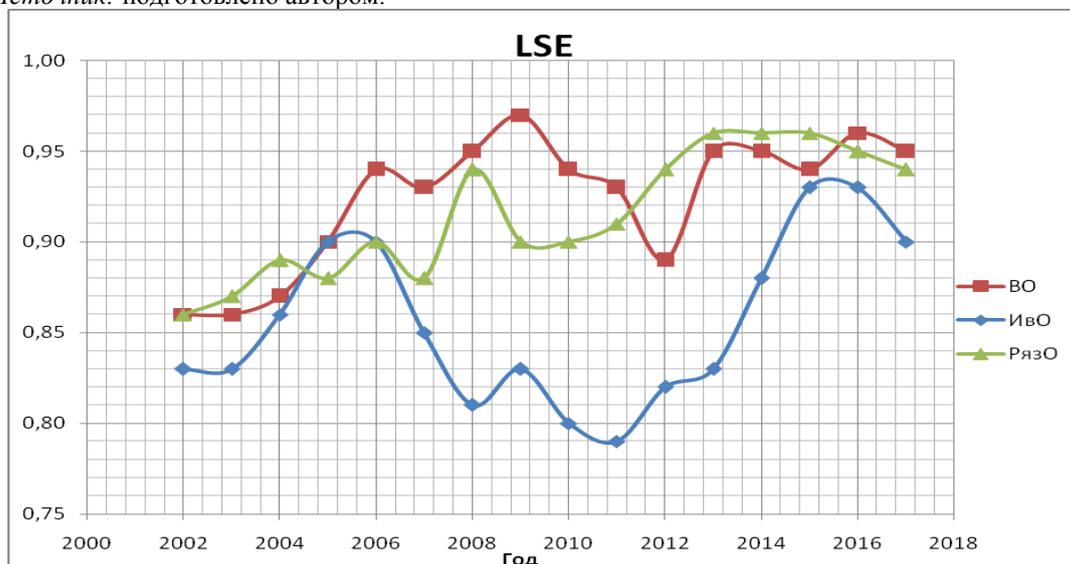

Рис. 7. График уровня жизнедеятельности социально-экономического сектора Владимирской, Ивановской, Рязанской областей за период 2002-18 г.г.

Источник: подготовлено автором.

Заключение

В результате проведенного анализа приходим к выводу, что решение задач повышения устойчивости экономического развития региональных экономик следует связывать со следующими процессами.

Во-первых, стратегическое управление как непрерывный процесс обоснования и выбора перспективных целей устойчивого развития региона и разработки конкретных планов и программ, обеспечивающих достижение этих целей.

Во-вторых, финансовое моделирование как система форм, методов и приемов по управлению денежными потоками, финансовыми и материальными ресурсами региона, направленными на обеспечение устойчивого развития территории.

В-третьих, разработка и реализация инновационных проектов как система подготовки и принятия решений, направленных на формирование,

поддержку и развитие инновационно-технологического потенциала региона в целом и каждого муниципалитета, предприятия (организации) в частности.

В-четвертых, управление инвестиционными проектами как совокупность методов и принципов управления инвестиционным процессом и инвестиционными ресурсами в целях повышения инвестиционной привлекательности региона.

В-пятых, оптимизация производственно-технической деятельности как совокупность методов, принципов и средств управления перехода на современные технологии и экологические стандарты качества.

В-шестых, нормативно-правовое регулирование как процесс целенаправленного воздействия на социальные, экономические, экологические и об-

ществленные отношения, протекающие на территории региона, с помощью правовых (юридических) институтов.

В-седьмых, формирование организационной структуры и усиление административного ресурса обусловлено активизацией воздействия общественно-политических сил на социально-экономическое развитие. *В этих условиях одним из гарантов реализации мер по достижению сбалансированности и устойчивого развития должны являться местные органы власти.*

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. *Бахтизин А.Р., Бухвальд Е.М., Кольчугина А.В.* Выравнивание регионов России: иллюзии программы и реалии экономики // Вестник Института экономики РАН. – 2016. – №1. – С.76-91.
2. *Беляева Л.А.* Качество жизни в субъективных оценках населения: Россия в европейском контексте // Вестник РУДН. Серия: Социология. 2018. №4.
3. *Большаков Б.Е., Рябкова С.А.* Возникновение и основные проблемы вхождения понятия «устойчивое развитие» в мировую политику и науку // Устойчивое развитие: наука и практика: вып. 1(2), 2009.
4. *Бухвальд Е.М., Иванов О.Б.* Актуальные проблемы пространственной интеграции российской экономики // ЭТАП: Экономическая теория, Анализ, Практика. – 2015. – №5. – С. 7-31.
5. *Ван Де Керк Херт, Попович Чипрян* Индекс устойчивого развития общества // Общество и экономика. 2008. №9.
6. *Васильев А.Н., Шукина А.Я.* Эффективное управление устойчивым развитием на основе естественных законов // Вестник ВУиТ. 2016. №2.
7. *Вацалова Т.В.* Концепция рационального природопользования и ее развитие на современном этапе // Вестник РУДН. Серия: Экология и безопасность жизнедеятельности. 2014. №1.
8. *Гурьева М.А., Бутко В.В.* Практика реализации модели циркулярной экономики // Экономические отношения. 2019. № 4.
9. *Данилишин Б.М., Веклич О.А.* Индикатор подлинного прогресса как адекватный макроэкономический показатель общественного благосостояния // Проблемы прогнозирования. 2010. №6.
10. *Ефремова С.М.* Критерии устойчивости эколого-экономической системы региона // Проблемы экономики и юридической практики. 2010. №3.
11. *Журавлев Д.М.* Организационно-экономический механизм управления устойчивым развитием региона // Креативная экономика. 2019. № 2.
12. *Лебедев А.Н., Гордякова О.В.* Международный индекс счастья и психологическое состояние российского общества // Прикладная юридическая психология. 2018. №2.
13. *Мамина М. Т.* Рейтинговая оценка состояния национальной экономической безопасности / М. Т. Мамина // Научное обозрение. - 2012. - № 5. - С. 592-599.
14. *Новиков А.И., Емельянов Р.А., Астахин А.С.* Моделирование устойчивости, стабилизации и безопасности динамических систем объекта экономики. // Пожары и чрезвычайные ситуации: предотвращение, ликвидация. 2018. № 4. С. 78-86. DOI 10.25257/FE.2018.4.78-86
15. *Пустохина Н.Г., Валиев В.Н.* Концепция устойчивого развития: основные положения // Известия УГГУ. 2015. №2 (38).
16. *Родионов-Зражевский А. Г.* От эпохи валового внутреннего продукта к "экономике счастья" // ПСЭ. 2013. №3 (47).
17. *Рожков М.М.* Индексы и индикаторы устойчивого развития как элемента качества жизни населения Российской Федерации // Статистика и экономика. 2015. №2.
18. *Сазонова Е.В.* Мироззрение русского космизма и глобальные проблемы современности // Вопросы управления. 2015. №4 (16).
19. *Трошенков С.В.* Теория и практика использования индекса человеческого развития (ИЧР) // Теория и практика общественного развития. 2010. №3.
20. *Ягодинский В. Н.* Естественнонаучный этап развития русского космизма // Космическое мировоззрение — новое мышление XXI века. 2004. №3.
21. *Яшин А.А.* Развитие концепции В. И. Вернадского о переходе биосферы в ноосферу // ВНМТ. 2016. №2.

Makeeva N.

Moscow University for Industry and Finance "Synergy"

ВЕДЕНИЕ УЧЕТА С ПОМОЩЬЮ МЕТОДА НАЧИСЛЕНИЙ (ACCRUALS) В IC

Макеева Н.

Московский Финансово-Промышленный Университет «Синергия»

Abstract

The essence of the accrual method is that the results of economic transactions and other events affecting the economic resources of the company and the requirements to the company should be recognized and reflected in the period in which they occurred, regardless of the payment or receipt of funds. Costs should be matched as much as possible with the revenues they have generated. It is likely that in the future it will be possible to reflect the results of the financial activities of the company on an accrual basis according to the regulated accounting. The prerequisites for this already exist and they are presented in this article.

Аннотация

Суть метода начисления состоит в том, что результаты экономических операций и прочих событий, влияющих на экономические ресурсы компании и требования к компании должны признаваться и отражаться в том периоде, в котором они произошли, независимо от уплаты или получения денежных средств. Затраты должны максимально сопоставляться с доходами, которые они принесли. вполне вероятно, что в будущем станет возможным отражение результатов о финансовой деятельности компании по методу начисления по данным регламентированного учета. Предпосылки для этого уже есть и они представлены в данной статье.

Keywords: financial statements, costs, accrual method, RAS, IFRS

Ключевые слова: финансовая отчетность, затраты, метод начисления, РСБУ, МСФО

Руководство и финансовые специалисты при подготовке финансовой отчетности задумываются о том, как сделать компанию привлекательной для инвесторов и кредиторов. Их волнует вопрос, как показать информацию:

- об ожидаемом доходе от инвестирования (дивиденды, изменения рыночной стоимости компании);
- о возвратности вложенных средств (выплаты основного долга и процентов по нему);
- объем ресурсов компании;
- изменения в ресурсах компании;
- эффективность использования этих ресурсов.

Основными требованиями к финансовой информации, принятыми на мировом рынке, является отражение результатов о финансовой деятельности компании по методу начисления (Accrual Accounting). В первую очередь это касается «Отчета о прибылях и убытках и прочем совокупном доходе». Также сюда иногда относят еще и «Отчет о движении денежных средств».

Суть метода начисления состоит в том, что результаты экономических операций и прочих событий, влияющих на экономические ресурсы компании и требования к компании должны признаваться и отражаться в том периоде, в котором они произошли, независимо от уплаты или получения денежных средств. Затраты должны максимально сопоставляться с доходами, которые они принесли.

Учет по российским стандартам бухгалтерского учета (РСБУ) и принципы управленческого учета в IC не всегда дают возможности составить отчетность по методу начисления:

1 Разница в правилах учета и оценки основных средств (ОС) и нематериальных активов в РСБУ и МСФО.

Пример:

Начисление амортизации ОС в РСБУ начинается с момента их ввода в эксплуатацию. А в МСФО - с момента приобретения ОС.

2 Первичные отгрузочные документы, подтверждающие расходные операции, могут быть приняты задним числом.

Пример:

Продавец выставил Покупателю закрывающие документы за оказанные услуги. Закрывающие документы остались на столе менеджера Продавца с пометкой «отдать при встрече». Встреча с представителем Клиента состоялась через месяц после даты оказания услуг.

3 Первичные отгрузочные документы, подтверждающие операции по получению дохода, могут быть перенесены на «будущее число».

Пример:

Бухгалтер понимает, что в текущем отчетном периоде налог на прибыль достаточно высок, поэтому он может фактическую операцию по продаже оформить следующим отчетным месяцем. Или может договориться с клиентом и изменить даты уже выставленных закрывающих документов. Иными словами, бухгалтер проводит «оптимизацию налогов».

4 Наличие непредвиденных расходов/доходов.

Пример:

Согласно МСФО (IAS) 1 «Представление финансовой отчетности», классификация статей «непредвиденные доходы/расходы» запрещена. А в

учете по РСБУ или управленческом учете могут быть созданы статьи непредвиденных прочих доходов/расходов. Типовые документы систем (например, «Расходный/Приходный кассовый ордер» с видом операции прочий расход/доход) в 1С могут отразить такого рода информацию (доходы из ниоткуда, расходы в никуда). В бюджетных моделях некоторых компаниях в PL (отчет о финансовых результатах) иногда встречаются статьи «Непредвиденные расходы» и «Непредвиденные доходы».

Вполне вероятно, что в будущем станет возможным отражение результатов о финансовой деятельности компании по методу начисления по данным регламентированного учета. Предпосылки для этого уже есть и они существенные:

– РФ находится на пути сближения национальных стандартов и стандартов МСФО.

– Большое количество компаний выходят на мировой рынок и воспитывают внутри себя корпоративную культуру ведения регламентированного и управленческого учета.

Ряд конфигураций 1С позволяют отражать результаты о финансовой деятельности компании по методу начисления:

- 1С:Бухгалтерия КОРП МСФО;
- 1С:Управление холдингом;
- 1С:ERP;
- 1С:Комплексная автоматизация.

Базовая схема отражения хозяйственных операций по методу начисления

Шаги процесса	Описание шага процесса
1	Формирование PL по сценарию «План» (рис. 1 и рис. 2)
2	Формирование и утверждение потребности ЦФО
2.1	Заявка на закупку (рис. 3 и рис. 4)
2.2	График начислений в договоре (рис. 5)
3	Формирование Assuals (рис. 6)
4	Закупка товарно-материальных ценностей или услуг (поступление товаров или услуг, авансовый отчет и пр.) (рис. 7)
5	Списание ТМЦ или услуг (поступление товаров или услуг, требование-накладная и пр.)
6	Сторно Assuals (рис. 8)
7	Формирование PL по методу начислений по сценариям «Факт» и «Прогноз», сравнение различных сценариев

Пример работы с Assuals в 1С

Статья бюджета	Январь 2019 Сумма	Февраль 2019 Сумма	Март 2019 Сумма	Апрель Сумма
Total Operating Revenue	587 486 928,51	495 991 774,5	516 308 735,13	
Advertising Revenue	32 324 782,92	57 492 431,81	64 801 739,45	
40310 - Spots	27 962 837,08	-4 412 563,54	25 471 911,6	
40341 - Virtual Channel	-4 818 906,31	56 864 396,07	26 442 608,38	
40340 - Sponsorship Revenue	1 501 442,53	2 889 739,33	7 749 460,99	
40400 - Adv: Other	7 679 409,62	2 150 859,95	5 137 758,48	
Betting				
Total Distribution Revenue	555 162 145,59	438 039 015,69	451 166 995,74	
41010 - Aff Rev: Subscriber	394 628 913,8	455 518 837,03	456 207 986,85	
41921 - Contra Rev: Distributor Commission	160 533 231,79	-17 479 821,34	-5 040 991,11	
Digital Revenue				
Digital Revenue				
Barter		460 327	339 999,94	
40040 - Barter		460 327	339 999,94	
Operating Expenses	-534 685 488,13	-447 639 922,1	-483 989 039,81	
Cost of Revenue	-495 683 402,14	-413 060 823,22	-446 524 155,95	
Content Amortization				
Content Amortization				
Total Production costs	-5 676 326,23	-7 175 225,51	-8 432 720,15	
53485 - Other Production Services	-898 497,76	-1 569 663,84	-2 859 901,47	
53548 - Commentators	-4 777 828,47	-5 605 561,67	-5 572 818,68	
Total Distribution Costs	-7 670 060,49	-7 215 305,01	-7 207 623,15	
53710 - Transponder	-7 670 060,49	-7 215 305,01	-7 207 623,15	
53713 - Transponder-Digital				
Total I/C Cost of Revenue	-483 827 609,98	-388 676 021,45	-420 239 563,17	
MLA	-475 998 968,99	-375 579 418,52	-405 498 158,04	
Inventory buy-sell	-7 165 006,99	-12 444 100,93	-14 103 700,13	
Other I/C	-863 634	-652 502	-637 705	

Рисунок 1 - PL или Отчет о финансовых результатах

← → ☆ 71420 - Telephone Service (Статья оборотов) ×

Основное Задачи Принадлежность статей Соответствие статей оборотов и номенклатурных групп Еще...

Записать и закрыть Записать Импорт объектов из MS Excel

Наименование: 71420 - Telephone Service Код: БП-000123

Наименование для печати: 71420 - Telephone Service В группе: Telecommunications

Кодификатор:

Основные Шаблоны проводок Настройка контроля Описание Accruals

Счет МСФО (Дт): 71420

Процент превышения: 10.00

Критическая масса: 90.00

Рисунок 2 - Настройки формирования Accruals

← → ☆ Заявка на затраты: Проведен ×

Основное Движения Расходные позиции Расходные позиции Согласование Задачи Еще...

Провести и закрыть Записать Провести В статус "Закрыта" Использование заявок

Номер: 00БП-000401 от 22.05.2019 11:08:20 Статус: Согласована (изменен:22.05.2019 12:05:29)

Тип заявки: Плановая Важность: Средняя

Сверх бюджета Превышение

Заявка	Дополнительно	МСФО
Организация:	ООО КАПИТАЛ	Валюта: руб. Курс: 1,0000
Сценарий:	Прогноз 4+8	Сумма без НДС: 100 000,00
ЦФО:	91535036 - Администрация [26]	Сумма: 120 000,00
Статья оборотов:	71420 - Telephone Service	Ставка НДС: 20%
Вид операции:		Сумма НДС: 20 000,00
Дата расхода:	01.06.2019 Не позднее:	
Содержание затрат:		

Исполнитель: Евгений Федоров Ответственный: Евгений Федоров

← → ☆ Заявка на затраты: Проведен ×

Основное Движения Расходные позиции Расходные позиции Согласование Задачи Еще... ▾

Провести и закрыть Записать Провести В статус "Закрыта" Использование заявок Еще ?

Номер: 00БП-000401 от 22.05.2019 11:08:20 Статус: **Согласована** (изменен:22.05.2019 12:05:29)

Тип заявки: **Плановая** Важность: **Средняя**

Сверх бюджета Превышение

Заявка Дополнительно МСФО

Счет Дт: 71420

Подразделения: 91535036 - Администрация [26]

Счет Кт: 201100

Номенклатура:

Контрагенты: ЗАО ХОЛОД

Ход согласования:
22.05.2019 12:05, Approved.

Связанные заявки:

Исполнитель: Евгений Федоров Ответственный: Евгений Федоров

Рисунки 3-4 - Создание и проведение заявки на затраты

Основные График выдачи траншей График платежей (3) График начислений (8) Документы планирования Прочее

Параметры графика начислений

Статья оборотов: Ставка НДС: 0,00

Периодичность: Месяц Сумма приход: 0,00 НДС: 0,00

Период с: 01.05.2019 по: 01.05.2020 Сумма расход: 300 000,00 НДС: 0,00

Актуализация выполнена

График начислений

N	Период	Направление	ЦФО	Статья оборотов	Проект	Номенклатурная гр...	Коэффициент распределения	Сумма (без НДС)
1	01.06.2019	Расходование	Команда обучения ...	Проценты по креди...	недоступно	недоступно		37 500,00
2	01.07.2019	Расходование	Команда обучения ...	Проценты по креди...	недоступно	недоступно		37 500,00
3	01.08.2019	Расходование	Команда обучения ...	Проценты по креди...	недоступно	недоступно		37 500,00
4	01.09.2019	Расходование	Команда обучения ...	Проценты по креди...	недоступно	недоступно		37 500,00
5	01.10.2019	Расходование	Команда обучения ...	Проценты по креди...	недоступно	недоступно		37 500,00
6	01.11.2019	Расходование	Команда обучения ...	Проценты по креди...	недоступно	недоступно		37 500,00
7	01.12.2019	Расходование	Команда обучения ...	Проценты по креди...	недоступно	недоступно		37 500,00
8	01.01.2020	Расходование	Команда обучения ...	Проценты по креди...	недоступно	недоступно		37 500,00
								300 000,00

Рисунок 5 - График начислений в договоре

← → ☆ Результат проведения документа

Записать Настройка...

Ручная корректировка (разрешает редактирование движений документа)

Ак: Журнал проводок (международный) Использование заявок на затраты в документах оплаты Планируемые затраты (БИТ) Контрольные значения бюджетов (БИТ) Закрыть

Добавить ↑ ↓

№	Период, Орг.	Дебет	Кредит	Суммы	Тип
1	01.08.2019 0:00:00 ООО Капитал	60015 15654656 ООО Капитал-груп	201100 <...> ООО Капитал-Москоу	МСФО:	23 766,00
				Упр:	23 766,00
				Перн:	23 766,00
2	01.08.2019 0:00:00 ООО Капитал	20231 ООО Капитал-груп	201100 <...> ООО Капитал-груп	МСФО:	4 753,20
				Упр:	4 753,20
				Перн:	4 753,20

Рисунок 6 - Формирование Accruals

← → ☆ Движения документа: Поступление (акт, накладная) 00БП-000640 от 23.05.2019 0:00:00

Записать и закрыть Обновить

Ручная корректировка (разрешает редактирование движений документа)

АТ КТ Бухгалтерский и налог... АТ КТ Журнал проводок (ме... НДС предъявленный (1) Незапланированные р... Соответствие оборото... Соответствие записей...

N	Период	Счет Дт	Субконто1 Дт	Валюта Дт	Счет Кт	Субконто1 Кт	Валюта Кт	Сумма регл.	Содержание	
			Субконто2 Дт	Валютная...		Субконто2 Кт	Валютная сумма Кт	Сумма упр		
			Субконто3 Дт	Количест... Дт				Сумма МСФО		
			Субконто4 Дт				Субконто4 Кт			
АТ КТ 1	23.05.2019 0:00:00	71420	91535036 - Администра...		20110	Пустой контрагент		79 166,67	Доста	
								79 166,67		
								79 166,67		
АТ КТ 2	23.05.2019 0:00:00	20231	Пустой контрагент		20110	Пустой контрагент		15 833,33	Доста	
								15 833,33		
								15 833,33		

Рисунок 7 - Журнал закупок и проводок

← → ☆ Сторно Accruals (ЭР) 00000000002 от 23.05.2019 0:00:00

Провести и закрыть Записать Провести АТ КТ

Номер: 00000000002 Дата: 23.05.2019 0:00:00 Организация: ООО Капитал

Сторнируемый документ: Поступление (акт, накладная) 00БП-000640 от 23.05.2019 Сумма: -79 166,67

Заявка: Заявка на затраты 00БП-000401 от 22.05.2019 11:08:20

Содержание: Сторно документа "Заявка на затраты 00БП-000401 от 22.05.2019 11:08:20"

N	Счет Дт	Субконто Дт	Количество Дт	Счет Кт	Субконто Кт	Количество Кт	Сумма МСФО	Содержание	
			Валюта Дт			Валюта Кт	Сумма упр		
			Валютная сумма Дт				Сумма регл.	Номер журнала	
						Валютная сумма Кт			
1	71420	91535036 - Админ...		201100	ООО Капитал-групп		-79 166,67	Сторно документа "Заявка на	
								-79 166,67	
								-79 166,67	
2	20231	ООО Капитал-групп		201100	ООО Капитал-групп		-15 833,33	Сторно документа "Заявка на	
								-15 833,33	
								-15 833,33	

Рисунок 8 - Сторно Accruals

Однако, готового функционала для использования метода начислений нет ни в одной из конфигураций. Но с небольшими доработками и настройками можно выполнить проекты и начать формировать Accruals.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Официальный сайт 1С: Режим доступа <https://1c.ru/>
2. Официальный сайт EFSOL: Режим доступа <https://efsol.ru/company/about.html>

ACCOUNTING: MEANING AND ITS MODERN ROLE IN THE ECONOMIC MANAGEMENT OF ORGANIZATION**Ovechkina J.***Plekhanov Russian University of Economics, Russia***БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ: СУЩНОСТЬ И ЕГО СОВРЕМЕННАЯ РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ ЭКОНОМИКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ****Овечкина Ю.***РЭУ им. Г. В. Плеханова, Россия***Abstract**

Currently, the importance of accounting in business has grown significantly, it is necessary for any business activities. The development of entrepreneurship is impossible without a competently constructed set of measures aimed at a clear control of financial and economic activities in the modern conditions of a market economy. Accounting is the main source of information that is necessary at various levels of management of business entities in order to make the right decision.

Аннотация

В настоящее время значение бухгалтерского учета в предпринимательской деятельности значительно выросло, он является необходимым для любого хозяйствующего субъекта. Развитие предпринимательства в современных условиях рыночной экономики невозможно без грамотно построенного комплекса мер, направленных на четкий контроль финансово-хозяйственной деятельности. Бухгалтерский учет является главным источником информации, которая совершенно необходима на различных уровнях управления хозяйствующими субъектами для того, чтобы принимать адекватные решения.

Keywords: *accounting, management.***Ключевые слова:** *бухгалтерский учет, управление.*

Бухгалтерский учет в совокупности с бухгалтерской отчетностью являются практически единственным и наиболее эффективным способом итогового обобщения учетной информации предприятия за текущий и отчетный период.

Бухгалтерский учет в России регулируется Федеральным законом от 06.12.2011 № 402-ФЗ «О бухгалтерском учете» и согласно этому закону представляет собой формирование документированной систематизированной информации об объектах учета и составление на ее основе бухгалтерской (финансовой) отчетности. В свою очередь бухгалтерская (финансовая) отчетность – это информация о финансовом положении экономического субъекта на отчетную дату, финансовом результате его деятельности и движении денежных средств за отчетный период, систематизированная в соответствии с требованиями, установленными данным Федеральным законом.

Для более четкого понимания темы данной статьи приведем краткую классификацию бухгалтерской отчетности:

1. По периодичности:

- годовая – составляется по окончании года и характеризует все аспекты деятельности за год;
- промежуточная – составляется на внутригодовую дату, включает только бухгалтерский баланс и отчет о финансовых результатах.

2. По охвату:

- индивидуальная (формируется на основании данных бухгалтерского учета и хозяйствующего субъекта, характеризует его финансовое положение и финансовый результат деятельности, обеспечивает системный контроль правильности и

точности данных при завершении каждого учетного цикла);

- сводная (составляется в случае наличия у организации дочерних и зависимых обществ (помимо собственного бухгалтерского отчета) путем объединения, суммирования одинаковых показателей отчетности участников группы организации);

- консолидированная (формируется согласно ФЗ от 27.07.2010 (ред. От 31.12.2017) №208 «О консолидированной финансовой отчетности» и представляет собой систематизированную информацию, отражающую финансовое положение, финансовые результаты деятельности и изменения финансового положения организации, которая вместе с другими организациями и (или) иностранными организациями в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности определяется как группа).

3. По назначению:

- Бухгалтерская (регламентирована Федеральным законом от 06.12.2011 № 402-ФЗ «О бухгалтерском учете», Приказом Минфина России от 02.07.2010 №66н (ред. от 19.04.2019) «О формах бухгалтерской отчетности организаций»);

- Управленческая (не регламентирована, формируется для внутреннего пользования организации);

- Статистическая (обязательна, составляется каждым экономическим субъектом);

- Налоговая (обязательна, составляется на основе бухгалтерского отчета, сдается в налоговую службу).

4. По срокам предоставления:

- Вступительная (составляется в момент организации экономического субъекта, то есть на дату его государственной регистрации);
- Текущая (формируется периодически в течение всего времени функционирования организации);
- Заключительная (составляется на дату завершения хозяйствующего субъекта, то есть на день, предшествующий дате внесения в реестр соответствующей записи о реорганизуемой организации, прекращающей свою деятельность).

Основная цель бухгалтерского учета – это действие пользователям в принятии качественных решений, а также обеспечение информацией для прогнозирования деятельности организации. Но данная информация необходима не только руководству этой компании, но и лицам, деятельность которых связана с данной организацией. Это могут быть инвесторы, кредиторы, государственные органы, поставщики и т.д.

Согласно ПБУ 4/99 пользователь бухгалтерской отчетности — это юридическое или физическое лицо, заинтересованное в информации об организации. Все многообразие лиц, которым для осуществления их управленческой деятельности необходима бухгалтерская информация, может быть условно разделено на две основные группы — внутренние и внешние пользователи.

Внешние:

1. Пользователи с прямым финансовым интересом – участники (собственники) организации, настоящие и потенциальные инвесторы и кредиторы (в том числе поставщики), кредитующие банки, которые на основе отчетной информации разрабатывают варианты предоставления займов, определяют вероятность и сроки их возврата. Бухгалтерская отчетность интересует их как основной источник информации о финансовом положении экономического субъекта, результатах его работы, уровне его платежеспособности.

2. Пользователи с косвенным финансовым интересом – налоговые и финансовые органы, обслуживающие организацию банки, страховые и лизинговые компании, профсоюзы и т.д. В эту группу пользователей бухгалтерской отчетности также можно включить заказчиков, которые интересуются информацией о перспективах дальнейшего существования организации. Косвенный интерес заключается в заинтересованности в успешном функционировании организации в настоящем и будущем.

3. Пользователи без финансового интереса – органы статистики, арбитражные суды, аудиторские компании, биржи. Пользователи этой группы проявляют интерес к бухгалтерской отчетности для проверки соответствия совершаемых операций действующему законодательству (арбитражные суды, аудиторские компании) и получения необходимой статистической информации для пополнения данных на макроуровне путем обобщения показателей отчетности отдельных организаций (федеральная служба государственной статистики).

При этом администрация, руководители и иные лица, несущие ответственность за принятые решения, обычно именуется внутренними пользователями бухгалтерской отчетности.

Пользователи бухгалтерской информации нуждаются в различных ее видах. Одним необходима информация о размере полученной прибыли, другим — о величине затрат. Эти разнообразные информационные потребности пользователей удовлетворяют различные виды бухгалтерского учета. Он подразделяется на три основных вида: финансовый, управленческий и налоговый.

Финансовый учет предоставляет собой систему формирования учетной информации о результатах финансово-хозяйственной деятельности организации. Прежде всего, указанная информация необходима внешним пользователям. Это объясняется тем, что акционеры, кредиторы, налоговые и статистические органы, коммерческие банки, деловые партнеры и т.п. желают знать, какую величину прибыли получила организация за тот или иной период хозяйствования, а точнее — какая часть прибыли организации будет направлена именно этому пользователю. Целью финансового учета является формирование достоверных данных о финансовых результатах деятельности организации, ее имущественного и финансового состояния, денежных потоках, источниках финансирования. Для этого вида учета характерно соблюдение общепринятых бухгалтерских принципов, применение денежных единиц измерения. Ведение учета осуществляется в обязательном порядке и в строго регламентированной форме согласно действующему законодательству. Финансовый учет формирует наиболее общие показатели деятельности организации.

Данные, формируемые системой финансового бухгалтерского учета, как правило, не являются коммерческой тайной. Это подтверждается и тем фактом, что существуют организации, на которых законодательством возложена обязанность публиковать итоговые данные финансового учета. Состав, содержание и сроки представления пользователям финансовой отчетности четко определены соответствующими законодательными и нормативными актами.

Под управленческим учетом понимается система сбора, обработки и предоставления учетной информации для нужд управления. Целью управленческого учета является создание и поддержание информационной системы в организации. Следовательно, основная задача управленческого учета состоит в подготовке необходимой информации для принятия оптимальных управленческих решений по совершенствованию процесса производства и тем самым в оптимизации самого процесса управления.

Существенную часть управленческого учета составляют учет и анализ затрат (себестоимости). Руководителей организаций, а также менеджеров различных уровней управления, прежде всего, интересует информация о величине затрат с целью их оптимизации. Данная информация необходима

управленцам при принятии решений, планировании и прогнозировании. Данные управленческого учета составляют коммерческую тайну и не подлежат оглашению. Информация управленческого учета должна быть более подробной, регулярной, четкой и ориентированной на будущее, чем данные финансового учета.

Налоговый учет в свою очередь представляет собой систему обобщения информации для определения налоговой базы по налогам. Базисом налогового учета являются данные первичных документов, сгруппированных в соответствии с порядком, предусмотренным Налоговым кодексом РФ. Основная часть налогового учета относится к вопросам формирования налогооблагаемой базы по налогу на прибыль предприятий и организаций.

Все хозяйствующие субъекты обязаны организовывать и вести бухгалтерский учет. Могут не вести бухгалтерский учет индивидуальные предприниматели и лица, занимающиеся частной практикой, при условии ведения налогового учета доходов и расходов и (или) иных объектов налогообложения. С 1 января 2013 г. все организации обязаны вести бухгалтерский учет независимо от применяемой ими системы налогообложения.

На всех этапах развития к ведению бухгалтерского учета предъявляются общие требования, такие как:

- применение метода двойной записи (организация ведет бухгалтерский учет активов, обязательств, источников финансирования деятельности, доходов, расходов и фактов хозяйственной жизни путем двойной записи операций, событий, происходящих с ними, на взаимосвязанных счетах бухгалтерского учета, включенных в рабочий план счетов бухгалтерского учета);
- принцип денежного измерения (бухгалтерский учет активов, обязательств, источников финансирования деятельности, доходов, расходов и фактов хозяйственной жизни ведется в валюте Российской Федерации – в рублях, отражается информация, представленная в денежном выражении);
- принцип имущественной обособленности (имущество, являющееся собственностью организации, учитывается обособленно от имущества других юридических лиц, находящихся у данной организации);
- непрерывность ведения учета (бухгалтерский учет ведется организацией непрерывно, с даты ее государственной регистрации и до реорганизации и ликвидации в порядке, установленном законодательством);
- целостность и полнота отражения фактов хозяйственной жизни (все факты хозяйственной жизни и результаты инвентаризации подлежат своевременной регистрации на счетах бухгалтерского учета без каких-либо пропусков или изъятий);
- составление оправдательных документов (каждый факт хозяйственной жизни подлежит оформлению первичным учетным документом)

- отдельный учет текущих и капитальных затрат (в бухгалтерском учете организации текущие затраты на производство продукции, выполнение работ и оказание услуг и затраты, связанные с капитальными и финансовыми вложениями, должны учитываться отдельно).

На выходе из бухгалтерской системы, появляется полезная информация, которая обеспечивает реализацию функций бухгалтерского учета – информационной, плановой, контрольной и аналитической.

1. Информационная функция бухгалтерского учета – одна из главных функций, которую выполняет бухгалтерский учет в системе. На современном этапе роль и значение своевременно поступающей объективной экономической информации усиливаются. Учет является важнейшим источником, поставщиком фактической информации различным объектам управления — службам предприятия, его подразделениям, менеджерам, которые, используя эту информацию с другими данными, вырабатывают и принимают соответствующие управленческие решения.

Именно системный бухгалтерский учет фиксирует и накапливает всестороннюю синтетическую (обобщающую) и аналитическую (детализированную) информацию о состоянии и движении имущества и источниках его образования, хозяйственных процессах, о конечных результатах финансовой и производственно-хозяйственной деятельности предприятия. Бухгалтерская информация широко используется в оперативно-техническом, статистическом учете, для планирования, прогнозирования, выработки тактики и стратегии деятельности.

2. Плановая функция – процесс формулирования порядка действий, который включает постановку целей, поиск путей ее достижения и выбор наилучшей альтернативы. Для планирования на будущее важна информация о предполагаемой прибыли и потребностях в денежных средствах.

3. Контрольная функция – это отслеживание фактического выполнения планов, т.е. определение того, насколько действия соответствуют плану. На этой стадии от бухгалтера могут ожидать предоставления информации, которая содержит сопоставление фактических затрат и доходов с плановыми. Контроль — это процесс, позволяющий определить достижение организацией своих целей. Процесс контроля состоит из установления стандартов, измерения фактически достигнутых результатов и проведения корректировок в том случае, если достигнутые результаты существенно отличаются от установленных стандартов.

4. Аналитическая функция – процесс изучения всей системы принятия решения с целью ее улучшения. На этом этапе важно понять, была ли выполнена поставленная задача, и что явилось причиной ее невыполнения – недостатки планирования, контроля или неправильный выбор цели. Реализация этой функции позволяет осуществлять анализ по всем разделам бухгалтерского учета, в том числе использования всех видов ресурсов, затрат на производство и продажу продукции, правильности

применяемых цен, что имеет особо важное значение в условиях действия рыночных цен, инфляционных процессов.

Правильная организация бухгалтерского учета позволяет построить модель функционирования объекта управления, что является предпосылкой для принятия эффективных управленческих решений.

Таким образом, бухгалтерский учет является финансовым центром управленческой информационной системы. С помощью бухгалтерского учёта на основании первичных данных и их дальнейшей обработки получается необходимая для управления учётная информация о хозяйственной деятельности. Экономически обоснованное управление организацией невозможно без хорошо организованной системы бухгалтерского учёта. Любые другие функции системы управления экономикой без этой

системы будут несовершенны или вообще невозможны.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Федеральный закон от 06.12.2011 №402 ФЗ «О бухгалтерском учете»
2. Приказ Минфина России от 02.07.2010 №66н (ред. от 19.04.2019) «О формах бухгалтерской отчетности организаций»
3. Положение по бухгалтерскому учету «Бухгалтерская отчетность организации» (ПБУ 4/99), утвержденное приказом Минфина России от 06.07.1999 №43н
4. Захаров И.В. Бухгалтерский учет и анализ, 2015
5. Карпова Т. П. Бухгалтерский учет: Бухгалтерский учет: упражнения, тесты, решения и ответы: Учебное пособие, 2015

CLUSTER APPROACH AS A COMPONENT OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGRARIAN SECTOR AT REGIONAL LEVEL

Polova O.

*Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor Chair of Finance, Banking and Insurance,
Vinnytsia National Agrarian University, Ukraine*

Abstract

The article is devoted to theoretical aspects of the concept of «cluster». The model of the cluster and given the characteristics of the stages of its development. The necessity of creation and functioning of clusters as a tool for improving the competitiveness of agricultural enterprises. Deals with the obstacles and opportunities for the development of cluster formations in agriculture Ukraine.

Keywords: *cluster, cluster model, agriculture, agricultural clusters*

For the development of the regional economy, it is necessary to use such a form of labor organization that ensures the accumulation and efficient use of the territory's resources.

As the practice of developing the most successful economic systems shows, the most effective form of economic development is based on the theory of the cluster mechanism. It is based on the concept of «cluster» - the concentration of the most effective and inter-related types of economic activity of enterprises.

In foreign countries, interest in the process of formation and development of clusters in the strategy of economic development has increased.

The cluster approach, as one of the ways to increase the economic development of the agricultural sector at the regional level, is widely developed in all countries of the world. This interest is explained by the widespread positive experience of clustering the economies of many developed countries, which proved the effectiveness of the cluster approach in increasing the competitiveness of the agricultural sector, both at the regional level and throughout the country [4].

Some economists around the world are increasingly recognizing the view that the regions in which clusters are forming become leaders in economic development. Such leading regions determine the competitiveness of national economies. Despite the growing

relevance and practical importance, in the economic literature there is an insignificant number of definitions of a cluster, which is the basis of the cluster theory of economic development.

There is no consensus on the concept of «cluster», and there is no universally recognized methodology for managing the formation and development of cluster formations in the agricultural economy, and the assignment of individual sectors to clusters is carried out by experts [8].

The theoretical and practical aspects of the problem of cluster formation and functioning were dealt with by many foreign researchers, who in their scientific works reflected individual aspects of the problem taking into account the characteristics of countries and regions: M. Porter, E. Dahmen, I. Tolenado, D. Sollier, E. Limer, M. Enright and others. The development and functioning of regional clusters are devoted to the work of Ukrainian scientists, such as: M.F. Krapivka, D.I. Mazorenko, I.A. Belebekhi, V.V. Bakum and others.

The concept of «cluster» came to us from the works of the English economist Alfred Marshall, who studied at the end of the nineteenth century. UK industrial districts. The phenomenon of the cluster as an industry agglomeration in a certain territory of economically interconnected enterprises has been known since the times of handicraft production. However, only in

the last quarter of the twentieth century. industrial clusters began to be seen as an important factor in the economic development of regions [3].

The founder of cluster theory was the American economist Michael Porter. According to the theory of M. Porter, a cluster is a group of geographically neighboring interconnected companies (suppliers, manufacturers) and related organizations (educational institutions, government bodies, infrastructure companies) that operate in a certain area and complement each other. In his book «Competition», M. Porter considered the cluster as a way to increase the competitiveness of the economic system. Currently, clusters are formed at the level of a region or a subject, of any system [6].

The historical foundations of the cluster approach are, on the one hand, the «industrial region» and the economics of the agglomerations of A. Marshall, and on the other, the innovations of J. Schumpeter, which contribute to economic growth within regional agglomerations. Often the term «cluster» is used to refer to a cluster of firms that produce a synergistic effect due to their geographical proximity and interdependence, even if the number of jobs is not significant. S. Rosenfeld notes this, emphasizing additionally as criterion factors for determining the cluster interdependence of contracting entities [7].

In the foreign experience of cluster formation, three options for their construction are distinguished: «from top to bottom» - authorities determine the strategy of clusters, allocate resources, and form a coordination council; «Bottom-up» - arises as a result of combining individual projects and programs, the initiative comes from business entities; mixed - combines both options. The choice of one or another option depends on the relationship of authorities and enterprises in the region. Without the support of the authorities, the existence of clusters is impossible.

In this regard, the following forms of stimulating small innovative enterprises in the cluster approach system are distinguished in world practice: direct financing, up to 50% of the costs of creating new products and technologies (France, USA); interest-free loans (Sweden); targeted subsidies for research and development; creation of innovation implementation funds taking into account possible commercial risk (England, Germany, France, Switzerland, Netherlands); non-repayable loans, reaching 50% of the cost of innovation (Germany); reduction of state fees for individual inventors (Austria, Germany, USA); deferral of or exemption of duties if the invention relates to energy saving (Austria); free record keeping at the request of individual inventors, free services of patent attorneys, exemption from payment of duties (Netherlands, Germany) [9].

Thus, two features of the cluster approach can be distinguished. First, in a cluster, enterprises must be horizontally or vertically connected. Secondly, clusters are geographically close groups of interconnected enterprises. The joint location of enterprises contributes to the formation and increase of value-creating benefits resulting from a network of interactions between enterprises.

There are two types of strategies that complement each other:

- strategies to increase the use of knowledge in existing clusters;

- strategies aimed at creating new networks of cooperation within clusters.

Depending on the development strategy, clusters can be divided into the following types:

1. An infrastructural cluster is formed around a system of guaranteed consumption of products and the existing infrastructure is used, but with the use of new technological solutions.

2. An innovative cluster is formed on the basis of new infrastructures with the participation of authorities.

3. The ultrastructural cluster is formed on the basis of the transformation of the existing economic system, with the newest technology being created around which the enterprise system is being formed.

4. A borrowed cluster is formed on the example of foreign experience of applied technologies and is based on import-substituting technologies.

The creation of clusters in the regional economic system creates a number of advantages: effective interaction between government and business.

Administration representatives participate in the coordination council and act as an equal partner:

- influence the adoption of organizational and economic decisions in the cluster;

- help to identify problems and strengths of the relevant sector of the economy with the help of reliable information about the activities of enterprises, markets and labor resources;

- contribute to improving the efficiency of small enterprises, which leads to an increase in the tax base and tax revenues to the regional budget; reduces barriers to access to markets for products and supplies of raw materials, labor for medium and small enterprises;

- contribute to increasing the overall economic sustainability of enterprises both within clusters and beyond, and enables small and medium-sized enterprises to gain access to financial resources that were not previously available;

- Entrepreneurs can systematize emerging problems and ways to overcome them together;

- contribute to improving the staffing of enterprises; there is an infrastructure for research and development; production costs are reduced;

- there are opportunities for more successful entry into foreign markets.

Sustainable development of agricultural production is possible only through modernization, effective scientific and technical support for agricultural enterprises, and the expansion of state support. Clusters are called to solve these problems. However, for the effective functioning of clusters and increase on this basis of added value, the organization and expansion of relations between suppliers, manufacturers, consumers, elements of industrial infrastructure, research institutes is of no small importance. Therefore, in the design process, it is advisable to consider the possibility of creating a cluster that can combine the enterprises of the agro-industrial complex and the food industry [10].

In this regard, we can distinguish the features of the formation of clusters: the presence of large enterprises that implement long-term economic, innovative and other strategies; territorial localization of participants in the cluster system (economic entities); the stability of relations between economic entities; long-term coordination of the interaction of system participants in the framework of production programs; Orientation of cluster products to export or import substitution.

In many sources, scientists described the main characteristics of clusters, on the combination of which the choice of one or another cluster strategy is based.

We can distinguish the features of cluster systems of economic development of the agricultural sector at the regional level:

geographical - the construction of clusters of economic activity of enterprises of the agricultural sector;

horizontal - a combination of several agricultural sectors (production and processing of agricultural products) into one large cluster;

vertical - the presence in the clusters of stages of the production process for the introduction of innovations;

Technological - an association of agricultural sectors that use the same technology;

institutional - a combination of enterprises around one large enterprise, research institute or educational institution;

innovative - cooperation with enterprises that ensure the implementation of innovative processes.

The prerequisite for the emergence of agro-industrial integration in the Ukrainian economy is closely linked to the need for economic reform, first of all, agro-industrial production, which includes:

- severance of production ties, which most significantly affected the enterprises of the agroindustrial complex and led to a decrease in production and all economic activity;

- imperfection of the existing mechanism of economic relations between the partners of the agroindustrial complex as a manifestation of the imperfection of the agro-food market;

- a high level of production costs and sale of products together with limited access to credit resources to replenish circulating resources;

- insufficient volume of finished food in the structure of commodity production of agricultural enterprises, which gives the ability of processors, intermediaries, and retailers to exercise the monopoly right to impose an excess portion of their final market profits.

Taking into account the peculiarities of agrarian production and in accordance with the theoretical position of the cluster approach, the agrarian cluster is a territorial, innovative, integrated structure, organized on the basis of agricultural and industrial production, the purpose of which is to create an industrial basis for improving the competitiveness and high productivity of the food-producing country. In the current economic situation, the use of a cluster approach in the regional agrarian sphere is possible on the basis of conceptual provisions:

1. The agricultural sector should be the main sector of the agricultural cluster. The main structural units of the agricultural sector are agricultural production enterprises and processing enterprises. These enterprises should develop and promote the development of other cluster enterprises.

2. The main link in the cluster should be agricultural enterprises as suppliers of agricultural raw materials. The quality of the raw material depends on the quality of the finished product.

3. The basic idea of forming a cluster in the field of agricultural production is to create the conditions for investment on the basis of scientifically sound and technologically implemented complex solutions.

4. The innovative nature of the cluster. The innovative basis will enable the sustainable development of the cluster enterprises and their competitiveness not only in the regional market, but also in the whole country.

5. Successful activity of a cluster is determined by the state of the business climate, it includes a large number of factors, which include the system of state regulation, technology, biological resources, land resources, human resources, material resources, social conditions.

6. In order to ensure the stability of the cluster and the possibility of their development in the long term, it is necessary to support its activities by local authorities through mechanisms of state regulation.

Application of the cluster form of organization of inter-branch exchange in the regional agro-industrial complex can be the tool that will provide the agrarian sector with the transition from the technogenic concept of development to organic agro-production, characterized by conducting activities in harmony with the natural system, refusal of environmental pollution, use of natural resources resource saving.

The purpose of creation and development of agro-industrial cluster structures are:

- increasing competitive output products;
- strengthening the position of regional producers on the market.

To achieve these goals is necessary ensure the following tasks:

- ensure the organization is efficient interaction of enterprises and organizations within cluster structures;
- develop guidelines, establish the structure of business interaction partners within clusters based on existing legal framework;
- assist in improving the structure production of participants of cluster structures for the purpose lower production costs and increase quality of products and services;
- increase innovation activity of enterprises, included in cluster structures;
- intensify investment activity cluster structures in development and production of fundamentally new products, assist in the development of new technologies and inventions.

The creation of agricultural clusters will bring the region a socio-economic and environmental effect and will contribute to the growth of the competitiveness of the territorial socio-economic system (Fig. 1).

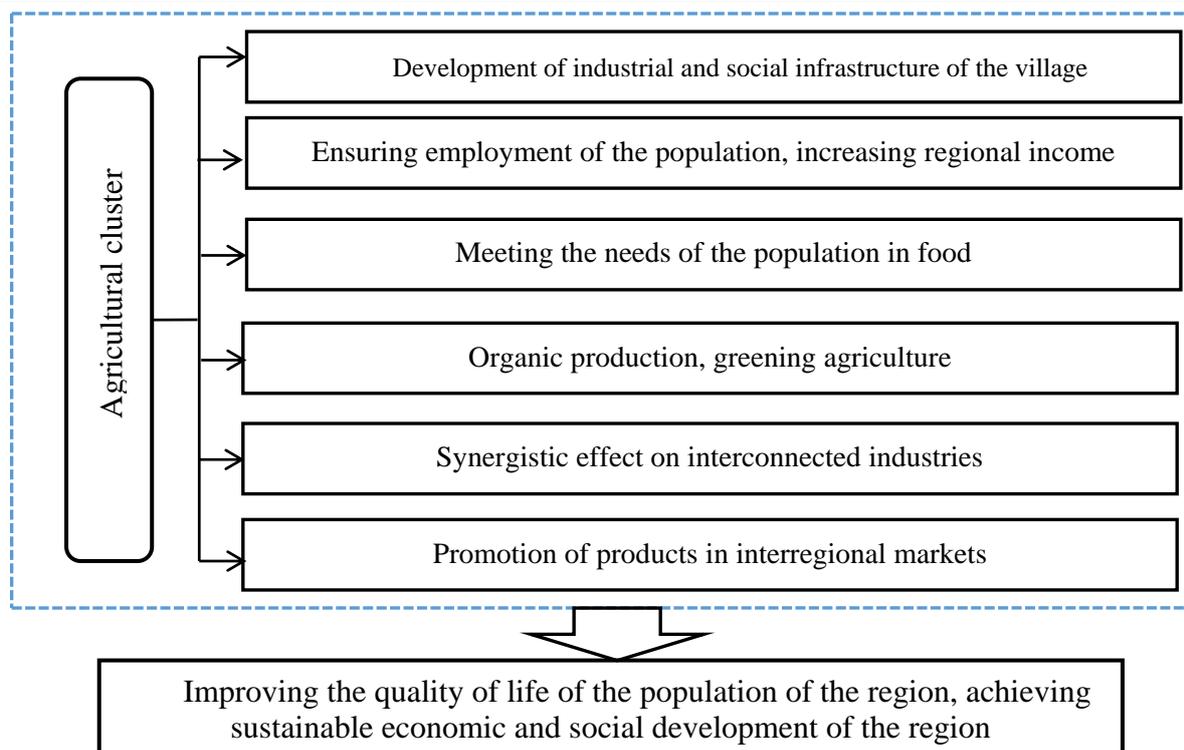

Fig. 1.

Influence of the agricultural cluster on the growth of competitiveness of the territorial socio-economic system

In addition, for the formation of clusters, it is necessary to take into account the motivation of the participants.

The following bases for clustering are possible here:

- production of homogeneous products;
- homogeneity of the main buyers - large state or semi-state structures;
- ensuring mobility of labor and capital within the cluster;
- other motives. The factor determining the competitive strength of a cluster may be the competitive strength of its individual participants.

The following models are possible here:

- a cluster with approximately the same competitive strength of the participants;
- a cluster where the competitive strength of the central participants significantly exceeds the competitive strength of the rest;
- a cluster in which the competitive strength of the peripheral participants far exceeds the competitive strength of the central ones;
- a cluster of competitively weak participants.

The following criteria can be used as criteria for assessing the strategic potential of clusters: the growth rate of production of industries in which the central enterprises of the cluster are employed in comparison with the growth rate of the economy as a whole (industry growth); the growth rate of cluster products in comparison with the growth rate of the industry as a whole (cluster growth); the share of industry cluster production in gross regional product.

Clustering processes in the agro-industrial complex, as well as in the economy as a whole, are intensifying, but as the practice shows, the unification of entrepreneurial structures and the functioning of regional agro-industrial clusters are inefficient, which leads to the need to transform the composition of participants, the destruction or collapse of cluster structures. Therefore, at present, there is a need to study the factors affecting the efficiency of the clustering processes of business entities within the framework of regional economic systems, and to create on this basis a methodology for assessing the functioning of cluster structures, depending on the centralization of various areas of activity.

The cluster approach to improving the competitiveness of agricultural enterprises is a special combination of territorial and intersectoral management principles, which allows stimulating integration processes at the mesoscale of the economy. When creating successful, from the point of view of competitiveness, agricultural clusters, a synergistic effect arises from the interaction of participants in the cluster. A complex combination of competition and cooperation is forming in agricultural clusters. Agricultural clusters are present on the regional market as single agents of network and competition, which allows them to compete on an equal footing and withstand the destructive tendencies of global competition.

The advantage of clusters is in the innovation and growth of labor productivity in agricultural production in the medium and long term in comparison with agricultural producers isolated by location. Agricultural organizations included in the cluster benefit from the concentration of primary agricultural producers (including

private and private farms), as well as those who know the needs of buyers and have established relationships with them for agricultural processing and trade organizations. Participation in the agricultural cluster also provides benefits to agricultural producers in access to new technologies, working methods and opportunities for delivering manufactured products.

Important for the formation of competitive advantages of agricultural organizations included in the cluster is flexibility and the ability to quickly respond to changes in the market sphere. When creating clusters, it is necessary to take into account the existing economic ties between agricultural producers and subcontractors, and carefully carry out preparatory work.

For regional strategic management as a socio-economic system, it is necessary to take into account the

social, environmental and economic components. It consists of the results of the complex of regional production systems of individual enterprises engaged in industrial and economic activities, as well as the mechanism for managing regional resources in accordance with the set goals.

Moreover, only strategic management tools that offer a sequence of actions to use the resources of a particular region, aimed at achieving the goals that are most preferable for each region, can ensure stabilization and sustainable development of the regional economy.

Based on the latest integration-cluster formations, we have formed a structural model of a regional agricultural cluster (Fig. 2).

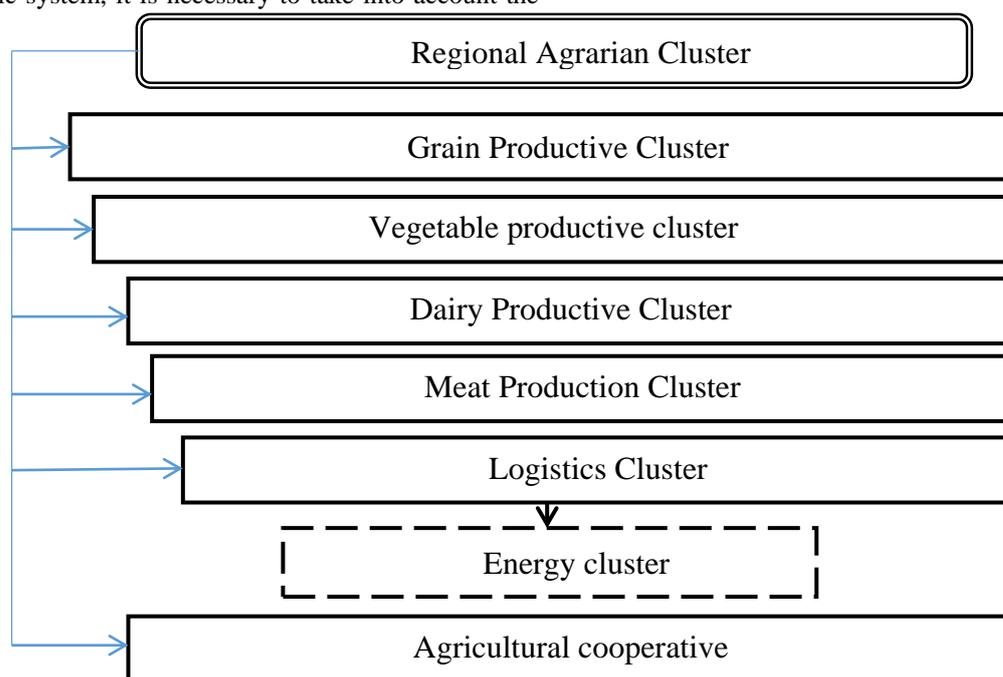

Fig. 2. Model of regional agricultural cluster

As can be seen from Fig. 2, the model of regional cluster integration includes sectoral product clusters (grain, vegetable, dairy, meat and other), which cover the processes of: production of agricultural products, their harvesting, storage, processing and other complexes provide maximum output of final products and profits.

In order to stimulate its own energy-resource provision of agricultural production, an energy cluster is created, whose activity is related to the production of alternative types of biofuels from by-products and wastes from processing of agricultural raw materials. The main part of agricultural production in food clusters is carried out by agricultural enterprises. However, a large part of the raw materials (vegetables, milk, meat) come from food complexes from smallholder farms (individual farms).

In order to ensure the last status of the collective commodity producer and provide them with logistical means of production, procurement and sale of products, agricultural service cooperatives have been created: at the village level - agricultural service cooperative; at

the district level - a multifunctional service cooperative. All clusters and agricultural cooperatives in the region are part of the regional association of agro-food clusters and cooperatives, which promotes organizational and economic effects.

The cluster in the agro-industrial field is an acceleration of specialization, and therefore an increase in the quality of products and an increase in production volumes.

The development strategy of the SFD to 2020 identified the main factors contributing to the lack of competitiveness of the real sector of the region:

- The lack of competitiveness of products, goods and services producers boundary. Lack of modern technology, providing high-quality characteristics of manufactured products and services.
- Significant degree of physical and moral deterioration of basic equipment in most county enterprises.
- Lack of sufficient innovative touches, determines the competitiveness of the real sector of the economy. Backwardness of innovation infrastructure.

- The large number of bankrupt enterprises in agriculture. Insufficient use of modern market management systems, work organization, resource, etc.
- Low level of service and high prices for County resorts.
- High enough image of the many resorts in the county compared to resorts competitors [2].

Successful development of clusters requires the availability of adequate resources (natural, labor, capital and other resources), a high level of development of supporting industries (venture capital funds, companies conducting marketing research, research organizations, etc.); solvent demand (including consumer segments that need different quality goods, differentiated brands and place high demands on quality standards); as well as competition and the desire for constructive cooperation [1].

The strategy of agro-industrial cluster can be developed and implemented only in the context of reconciliation of interests and actions of the authorities and business and to ensure the competitiveness of the agro-industrial complex of the country and regions.

Conclusions. A cluster is an association of enterprises, suppliers of equipment, components, specialized production and service services, research and education organizations, relations of isolated production and services, research and education organizations, relations of territorial proximity, and functional dependence in the sphere of production and sale of goods and services. The cluster combines competition, specialization and cooperation, provides effective interaction of all participants aimed at optimizing the conditions of joint development and maximizing synergistic effect.

It should also be borne in mind that the need for a business cluster placement of agro-production is due to the following reasons:

the need to activate agricultural resources to achieve sustainable rural development and strengthen their food independence based on motivational agribusiness;

the possibility of overcoming intra-industry competition for the sake of creating a competitive food market for the imported agricultural products;

the need to accelerate the integration processes in the agro-industrial complex on the basis of the achievement of compromise of participants (agricultural producers, processing plants, trade structures, infrastructure organizations, higher educational institutions, research institutes, etc.) and the evolutionary management of the agro-industrial system of the region;

the possibility of reducing transaction costs and achieving a systematic effect of the implementation of cluster business projects.

the cluster approach is one of the mechanisms business development, effective a tool for improving

competitiveness enterprises, regional and national economy and is recognized in many developed countries.

Localization of a cluster means that it has quite certain boundaries. for Ukraine most relevant allocation of clusters within administrative-territorial units. It due to relatively high handling industries, subsectors, activities on regional level compared to nationwide.

REFERENCES:

1. Derij, Zh. V. and Ostapenko, T. V. (2014). "Rozvytok ahrarnykh klasteriv iak orhanizatsijno-ekonomichnyj bazys pidvyschennia rivnia potentsialu APK" *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky*. vol 4(1). pp 17-21. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_4%281%29__5
2. Doronina, Iuliia I., Borobov, Vasiliu N., Ivanova, Elena A., Gorynya, Ekaterina V. and Zhukov Boris M. (2016) "Agro-industrial Clusters as a Factor of Increasing Competitiveness of the Region". *International Journal of Economics and Financial*. Issues | Vol 6. Special Issue (S1). pp 295-299.
3. Markov, L.S. Ekonomicheskye klastery: poniatyia y kharakternye cherty. URL: <http://econom.nsc.ru/ieie/smu/conference/articles/.30.03.2012>.
4. Myrovoj opyt klasternoj modely razvytyia [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupa: <http://www.uecs.ru/uecs-38-382012/item/1085-2012-02-28-05-46-20>.
5. Myrzaliyev, B.S. (2005), State regulation of agricultural production. The KazNU Journal. Economic Series, vol. 2, pp 3-9.
6. Porter Majkl E. Konkurentsya. — M: Yzd. dom «Vyl'iams», 2005
7. Rosenfeld, S. Baking into Clusters: Retrofitting Public Policies, paper available: www.oesd.org
8. Khodzhaev, Kh.Z. (2012) "Klasterijnyj podkhod kak sostavliaiuschaia ekonomicheskoho razvytyia rehyona". *Vestnyk Tadzhykskoho hosudarstvennogo unyversyteta prava, byznesa y polityky. Seryia humanytnykh nauk*. Vol. 2. pp 170-175
9. Tsykhan, T. V.(2003). Klasternaia teoryia ekonomicheskoho razvytyia / T. V. Tsykhan // *Teoryia y praktyka upravlenia [Elektronnyj resurs]*. vol 5. Rezhym dostupa: http://www.subcontract.ru/Docum/DocmriShow_DocmriID168.html.
10. Shashko, A. A. Ynnovatsyonnoe razvytye y povyshenye konkurentosposobnosti rehyonov Respublyky Belarus' [Elektronnyj resurs] / A. A. Shashko. — Rezhym dostupa: <http://www.bsu.by/Cache/pdf/448683.pdf>.

IMPROVING ENTERPRISE PROFITABILITY MANAGEMENT PROCESSES**Prylutskyi A.***Ph. D. in Economics, Associate Professor of the Department of finance, banking and insurance, Vinnitsa National Agrarian University of Vinnitsa***УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ****Прилуцький А.М.***к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Вінницький національний аграрний університет***Abstract**

The article discloses strategies for managing the profitability of an enterprise, defines ways to establish the optimal level of profitability for enterprises, explores the content and essence of the concept of profit and the motives for making sound management decisions to increase it. Diversification of the company's activities, as a direction for improving the profitability policy, and digitalization, as an innovative method for improving profitability management processes, are identified.

Анотація

В статті розкрито стратегії управління прибутковістю підприємства, визначено шляхи встановлення оптимального рівня прибутковості для підприємств, досліджено зміст та сутність поняття прибутку та мотиви прийняття продуманих управлінських рішень щодо її підвищення. Визначено диверсифікацію діяльності підприємства, як напрям покращення політики прибутковості, а діджиталізацію, як інноваційний метод удосконалення процесів управління прибутковістю.

Keywords. Profit, profit management strategies, digitization, diversification, SWOT and PEST analysis.

Ключові слова. Прибуток, стратегії управління прибутком, діджиталізація, диверсифікація, SWOT і PEST аналіз.

Виклад основного матеріалу. Основною метою політики управління прибутковістю підприємства є максимізація прибутку підприємства.

В час динамічних змін, коли смартфон диктує тенденції ведення світового господарства в рамках ринкової економіки, важливим для кожного підприємства є побудова актуальної стратегії з управління прибутковістю, як основної цілі його діяльності.

Питання отримання прибутку та підвищення ефективності діяльності підприємства в економіці України є досить актуальним, адже прибуток є потужним важелем розвитку, тому головним завданням адміністративного апарату кожного підприємства є розробка ефективної стратегії управління прибутком та збільшення прибутковості підприємства.

Кожне підприємство, що функціонує в умовах ринку, незалежно від форми власності та розмірів

ставить собі за мету отримання позитивного фінансового результату. Таким фінансовим результатом господарської діяльності підприємства виступає його прибутковість [1].

Для успішного розвитку будь-якого підприємства та забезпечення ефективності його діяльності необхідно постійно працювати над пошуком шляхів підвищення прибутковості підприємства. Дуже важливим моментом у діяльності підприємства є виявлення та кількісне вимірювання впливу факторів на показники прибутковості підприємства, пошук резервів зростання рентабельності роботи підприємства та обґрунтування і розробка заходів щодо використання виявлених резервів [1].

Максимізація прибутку та прибутковість підприємства може бути досягнута за певних умов. Більше детальний аналіз умов максимізації прибутку та прибутковості підприємства наведений у табл. 1

Таблиця 1

Умови максимізації прибутку та прибутковості підприємства		
Напрямок	Сутність	Вимоги до реалізації
1	2	3
Кількісні умови		
Збільшення обсягів випуску та реалізації продукції	Зростання об'ємів реалізації приведе до більшого зростання прибутку за рахунок зниження частки постійних витрат, що припадають на одиницю продукції.	Збільшення обсягів виробництва та реалізації за рахунок кращого використання трудових ресурсів, основних фондів, сировини та матеріалів.
Зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції	Зі зниженням витрат на виробництво та реалізацію продукції зростає сума прибутку. Максимальна мобілізація резервів собівартості продукції є важливою умовою ефективного функціонування підприємства.	Зниження собівартості за рахунок більш ефективного використання ресурсів, підвищення технічного рівня виробництва та вдосконалення організації виробництва та праці.
Впровадження економічно обґрунтованих норм	Економічно і технічно обґрунтовані норми й нормативи та їх своєчасний перегляд призводять до зниження витрат виробництва.	Розробка норм та нормативів запасів сировини, матеріалів готової продукції та інших оборотних коштів.
Якісні умови		
Впровадження досягнень науково-технічного прогресу	Впровадження у виробництво удосконаленої техніки та нових технологій дозволить скоротити витрати у розрахунку на одиницю продукції за рахунок збільшення обсягів виробництва та економії на оплаті праці.	Створення автоматизованих систем управління, використання методів вдосконалення та модернізації техніки та технологій.
Впровадження продуктів цифрової трансформації	Впровадження на виробництві елементів штучного інтелекту, проведення діджиталізації виробничих процесів	Застосування ІТ-продуктів в сфері управління прибутковістю підприємства
Маркетингова кампанія	Ефективна організація маркетингу дозволяє значно збільшити обсяги реалізації продукції, що впливає на прибутковість підприємства.	Розробка ефективної маркетингової стратегії, що направлена на пошук «свого» споживача продукту та «свого» сегменту ринку

Примітка. Розроблено автором

Стратегія управління прибутковістю є однією із основ складу системи фінансового та стратегічного менеджменту підприємств, яка визначає якість системи управління прибутковістю. Стратегію управління прибутком підприємства необхідно розглядати як комплексний процес, що передбачає реалізацію низки послідовних етапів організації, планування, аналізу та контролю прибутку для забезпечення успішної реалізації основної мети суб'єкта господарювання, стабільного та стійкого підвищення прибутковості, ринкової вартості та досягнення довгострокового економічного розвитку підприємства [2].

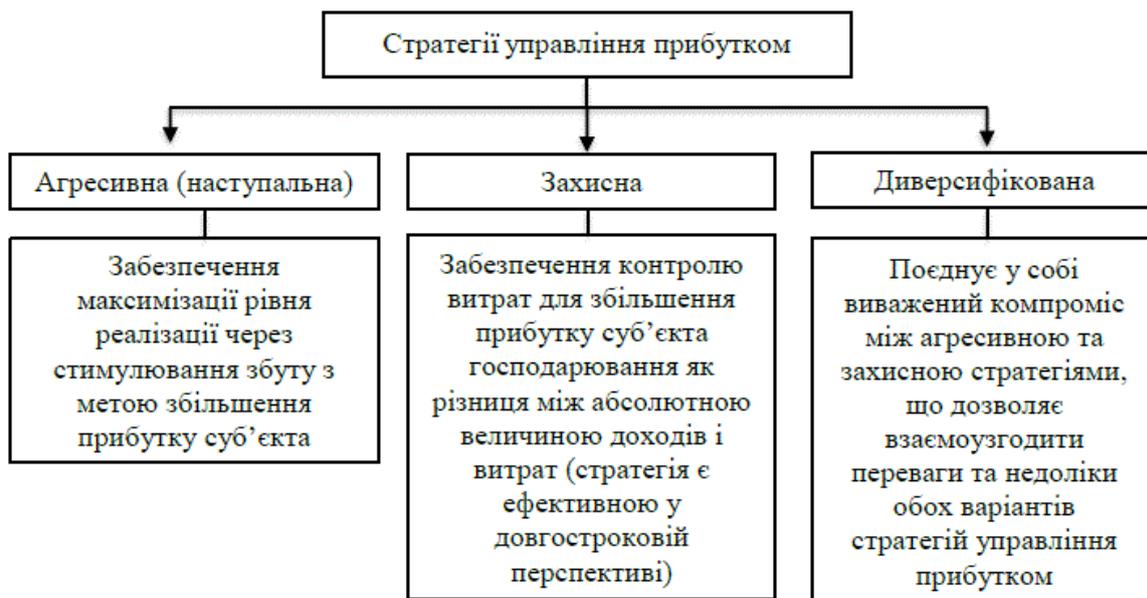

Рис. 2. Стратегія управління прибутком [3].

Для ефективного управління прибутком необхідно сформувати дієву систему управління прибутком підприємства, яка включає взаємопов'язані функціональні елементи, спільна дія яких за певних умов забезпечує реалізацію механізму отримання прибутку заданої величини. Ця система складається з таких основних блоків: мета, завдання та принципи управління; інформаційне забезпечення; механізм управління; організаційне забезпечення; методи аналізу прибутку; контроль за виконанням плану прибутку.

Основною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

Виходячи із мети управління прибутком, у процесі управління доцільно вирішити такі завдання [2]:

а) оптимізація обсягу прибутку, що відповідає ресурсному потенціалу підприємства й ринковій кон'юнктурі;

б) досягнення максимально можливої відповідності між обсягом сформованого прибутку й припустимим рівнем ризику. Між цими параметрами спостерігається прямо пропорційна залежність;

в) забезпечення високої якості сформованого прибутку. Це означає, що резерви його зростання повинні бути в першу чергу реалізовані за рахунок операційної (поточної) діяльності й реального інвестування чистого прибутку, що створює базу для подальшого розвитку підприємства;

г) формування за рахунок прибутку обсягу фінансових ресурсів, достатніх для розвитку підприємства в майбутньому. Ці грошові ресурси концентруються в складі фонду нагромадження й спрямовуються на фінансування витрат капітального характеру;

д) розроблення ефективних програм участі персоналу в прибутку підприємства, що дозволяє зблизити інтереси власників і найманих робітників;

е) створення умов для збільшення ринкової вартості підприємства, що визначається рівнем капіталізації прибутку. Підприємство саме встановлює пропорції розподілу прибутку на частини, що капіталізуються і споживаються. При цьому враховуються умови й завдання господарської діяльності.

Якщо брати до уваги безпосередньо аграрну галузь, то позитивні фінансові результати для сільськогосподарських підприємств є запорукою їх успішного функціонування. Саме вони є визначальною економічною категорією та головним вимірником ефективності роботи підприємства. Об'єктивне та достовірне визначення фінансових результатів, особливо в галузі сільськогосподарства, завжди було предметом наукових дискусій як серед науковців, так і серед практиків [4, с. 19].

Отже, щоб обрати максимально ефективну стратегію, необхідні певні економічні аналізи. Зокрема, PEST та SWOT аналізи.

Головна суть PEST-аналізу є знаходження і оцінка впливу факторів зовнішнього середовища на сьогоднішні та майбутньої результати діяльності компанії.

PEST – являється аббревіатурою чотирьох англійських слів: P – Political/legal – тобто вплив політико-правових факторів, E – Economic – це вплив економічних факторів, S – Sociocultural – представляє під собою вплив соціокультурних факторів, T – Technological forces – становить вплив технологічних факторів.

Основною метою PEST-аналізу являється моніторинг змін зовнішнього середовища за чотирма основними напрямками та знаходження тенденцій і подій, які є невідконтрольними організаціям, але впливають на прийняття стратегічних рішень.

Вивчення політичного аспекту макросередовища

вища потрібно для того, щоб розуміти наміри органів державної влади відносно розвитку суспільства і мати чітке уявлення про засоби, за допомогою яких державна влада планує запровадити свою політику в житті.

Дослідження економічних аспектів макросередовища надає можливість більш краще зрозуміти, як на рівні держави створюється і поділяються економічні ресурси. Даний показник, для основної кількості компаній являється найважливішою умовою їхньої підприємницької діяльності.

Аналізуючи соціального компоненти макросередовища потрібно для того, щоб зрозуміти та оцінити вплив на підприємницьку діяльність таких соціальних явищ, як мобільність людей, відношення людей до праці і якості життя, активність споживачів та ін.

Завдяки вивченню технологічного компонента можна спрогнозувати можливості, зв'язані із розвитком техніки та науки, для того щоб вчасно змінити курс у виробництві і почати реалізацію технологічно перспективного продукту. А також передбачити момент у відмові від використання застарілих технологій. Для оцінки впливу використовується шкала від 1 до 5, де 5 – це наявність серйозної загрози, а 1 – це відсутність загрози. На разі в Україні не стабільна політична обстановка і тому зміна влади може, як негативно, так і позитивно вплинути на різні сфери бізнесу.

Через нестабільну політичну обстановку в країні, можливі різкі зміни в економіці, які заціплять такі важливі для даного підприємства аспекти, як ціна на паливо і купівельна спроможність споживача. Щодо соціальних факторів, то демографічні зміни в країні істотно вплинули на автоперевезення. Такі фактори як темпи зростання міст, регіональні відмінності, поява нових компаній, зростання населення міста, європейська експорт-орієнтованість дає інформацію про збільшення попиту на послуги даної сфери.

У зв'язку із розвитком технологій і їх ступеню інтеграції в Західно-Європейський простір, компаніям, які займаються цукро виробництвом, доведеться стрімко вводити нові технології для налагодження ефективного виробництва з елементами діджиталізації.

Кожна компанія має на ринку свої переваги та наділена своїми недоліками. SWOT-аналіз (strength, weaknesses, opportunities and threats) надає змогу визначити сильні та слабкі сторони, яким потрібно приділити найбільшу уваги та зусилля зі сторони організації [5, с 7].

SWOT-аналіз – це аналіз мікро і макросередовища компанії. Аналізуються сильні і слабкі сторони мікросередовища, а також досліджуються можливості та загрози макросередовища компанії.

Алгоритм дій SWOT-аналізу прогнозує спочатку знаходження сильних та слабких сторін, можливостей та загроз, а після цього знаходження зв'язків між ними. Ці зв'язки можуть в подальшому бути використані для створення стратегії підприємства. Потрібно виявити, які загрози являються найбільш імовірними та які ризики вони можуть створити.

Відтаскуючись проведеного SWOT-аналізу з метою визначення стратегічних проблем підприємства та стратегічних альтернатив його розвитку було встановлено та проаналізовано комбінації слабких та сильних сторін компанії і її можливості та загрози в макросередовищі.

Оцінюючи можливості, слід обдумувати їх потенційну привабливість та ймовірність їх реалізації, а також аналізувати чи можуть вигоди перевершити ймовірні втрати, через реалізацію можливостей. В залежно від ситуації один фактор може бути і як загрозою, так і можливістю для фірми. Основуючись на аналізі мікро і макросередовища організації та сформування переліку сильних і слабких сторін підприємства, а також складення переліку загроз і можливостей фірми, встановлюються лінії зв'язків, іншими словами парні комбінації між ними. Для того, щоб сформувані ланцюжки зв'язків, будується матриця SWOT.

Щоб визначити які є можливі стратегії розвитку організації потрібно орієнтуватися на найбільш значимі можливості у макросередовищі та на найбільшу оцінку слабких сторін компанії.

Одним з ефективних рішень щодо налагодження успішної стратегії управління прибутковістю підприємства є діджиталізація. В Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки відзначається, що «розвиток цифрової економіки України полягає у створенні ринкових стимулів, мотивацій, попиту та формуванні потреб щодо використання цифрових технологій, продуктів та послуг серед українських секторів промисловості, сфер життєдіяльності, бізнесу та суспільства для їх ефективності, конкурентоздатності та національного розвитку, зростання обсягів виробництва високотехнологічної продукції та благополуччя населення».

Розуміння перспективності впровадження інформаційних технологій із боку бізнесу прискорює вибір нових бізнес-моделей, що засновані на викликах четвертої промислової революції. За таких умов стає важливим аналіз та оцінка характерних рис ринкового середовища, на якому функціонують digital-орієнтовані компанії.

На рис. 3 проаналізуємо основні аспекти поліпшення ведення підприємницької діяльності або бізнесу за рахунок процесів діджиталізації.

Покращує цикл продажів	89%		скорочує час циклу	25%
			усуває помилки	6%
			покращує бізнес-модель	69%
Покращує цикл виробництва запасів	80%		скорочує час циклу	30%
			усуває помилки	35%
			покращує бізнес-модель	35%
Покращує цикл доставки	77%		скорочує час циклу	52%
			усуває помилки	18%
			покращує бізнес-модель	30%
Покращує цикл виставлених рахунків і оплати	86%		скорочує час циклу	45%
			усуває помилки	23%
			покращує бізнес-модель	32%

Рис. 3. Вплив цифрової трансформації на ведення бізнесу в Україні [6]

В якості основних перепон для впровадження цифрових технологій респонденти називають недостатність фінансових ресурсів, застарілу мережеву інфраструктуру, непрозорість мережевих процесів. Разом з тим, експертами були виявлені і інші чинники, що не сприяють розвитку процесів діджиталізації на цих підприємствах: непрозорість роботи кінцевих споживачів, низька кваліфікація персоналу, недостатня зацікавленість керівництва у здійсненні цифрових перетворень.

Розвиток систем управління в умовах діджиталізації бізнесу України має відбуватися за умов виконання низки управлінських рішень.

По-перше, досконале планування цифрової стратегії компанії, об'єднання існуючих ініціатив, що спрямовані на позитивний ефект у найближчій та довгостроковій перспективах; оцінка доцільності реалізації практичних цифрових ініціатив, визначення ймовірності виникнення нових ризиків або можливостей від впровадження діджиталізації.

По-друге, постійний моніторинг трендів у галузі та визначення умов адаптації компанії до змін. Урахування швидко мінливих умов ринкового середовища; відстеження нових технологій в інших галузях (безпілотні автомобілі, робототехніка, нові види енергій, розумні дома та ін.), з'ясування їхнього впливу на власний бізнес у майбутньому. Це дасть змогу сучасним компаніям утілити інноваційний задум до реального втілення товарів та послуг.

Зростання темпів науково-технічного прогресу, збільшення конкуренції на ринку, глобалізація економіки в світі та її зміни що до кризових явищ приводить до пошуку нових шляхів зниження кон'юнктурних коливань ризиків і підвищення конкурентоспроможності компаній. В цих умовах організаціям приходиться майже завжди розраховувати на власні сили, находячи вихід з цих проблем за рахунок зменшення витрат, ризиків та збільшення поля діяльності в сторону більшого і стабільнішого попиту. Диверсифікація виробництва є одним із способів втілення в життя все вищесказане, а саме як спосіб покращення і оновлення асортименту виробництва, зменшення залежності фірми від вузької товарної номенклатури, сприяння в

інноваційній діяльності підприємства.

Сьогодні розвиток є одним з найважливіших понять сучасної економіки. Він традиційно пов'язується з переходом можливості в актуальне буття, процесом переходу до більш якісного стану, якісними позитивними змінами, набуттям нової якості, рухом і трансформаціями цілісних систем, процесами посилення, зростання, зміцнення, покращання.

Розвиток підприємства становить собою безупинний процес, що відбувається за штучно розробленою або природною програмою як зміна станів підприємства, кожен з яких є якісно іншим за попередній, через що у підприємства як у складної системи з'являються нові властивості, якості та характерні риси, розкриваються та можуть бути реалізовані нові можливості. Вони дозволяють підприємству виконувати нові функції, вирішувати принципово інші завдання, що зміцнює його позиціонування в зовнішньому середовищі та підвищує здатність протидіяти його негативним впливам [2, с. 76]. Спосіб розвитку підприємства – це організована послідовність дій, наслідком виконання яких є позитивні зміни в діяльності підприємства, що забезпечують цільовий контрольований перехід підприємства з поточного стану до майбутнього, більш досконалого, якісно нового, який характеризується зміцненням потенціалу підприємства, набуттям нових можливостей, здатністю вирішувати принципово нові завдання або застосувати нові способи вирішення наявних завдань. Для ідентифікації способу розвитку підприємства потрібно додержуватися певних вимог, за якими спосіб розвитку підприємства як організована послідовність дій має:

- дозволяти перевести підприємство з одного стану в інший, більш досконалий, якісно новий стан, що має бути чітко ідентифікованим;
- дозволяти організувати процес переходу підприємства в інший, більш досконалий стан;
- здійснюватися шляхом цілеспрямованого внесення переважно керованих змін у діяльність підприємства;
- мати конкретний змістовно визначений характер дій [7, с. 77].

З використанням цих критеріїв сформовано сукупність способів розвитку підприємства. Природу способів розвитку підприємства встановлено в ході їхнього критеріального компаративного аналізу з використанням низки критеріїв.

Використання кожного зі способів розвитку підприємства є результативним за певних умов. Результативність способу розвитку підприємства визначено як ступінь наближення при його використанні процесу розвитку до планованого, а результатів розвитку – до очікуваних [7].

Результативність використання способів розвитку підприємства залежить від наявності певних умов: корпоративної культури, мотивації та кваліфікації персоналу, недоцільності або неможливості використання інших шляхів покращення діяльності, наявності сильної управлінської команди, відповідних компетенцій підприємства, вільних фінансових ресурсів, інформаційної підтримки, розвиненості сегменту ринку, на якому працює підприємство.

В ринкових умовах більшість фірм починають свою діяльність з невеликих підприємств з одним видом бізнесу, які обслуговують місцеві або регіональні ринки. У перші роки діяльності такої фірми

номенклатура її продукції, робіт, послуг обмежена і не відрізняється різноманітністю. Основними напрямками діяльності молодих фірм є зростання обсягів продажів, збільшення частки ринку, формування прихильності потенційних споживачів до продукції фірми.

Отже, чим би підприємство не займалося, рано чи пізно настає «поріг зростання», після якого доводиться вибирати: зупинитися, або рухатися вперед, прокладаючи собі нові шляхи. В останньому випадку виникають проблеми вибору – якого типу, в якому масштабі здійснювати диверсифікацію.

Пропонуючи за рахунок диверсифікації цілий комплекс продукції, підприємство може істотно підвищити свою конкурентоспроможність і послабити можливі ризики.

Диверсифікація – це набір окремих видів підприємницької діяльності та будь-яка зміна (збільшення або зменшення) числа видів діяльності.

Диверсифікація – це проникнення і розповсюдження господарської діяльності фірми в галузі і сфери (розширення і зміна асортименту продукції, географічної сфери і т.д.), не пов'язані з основним виробництвом і які не мають функціональної залежності від основної діяльності фірми.

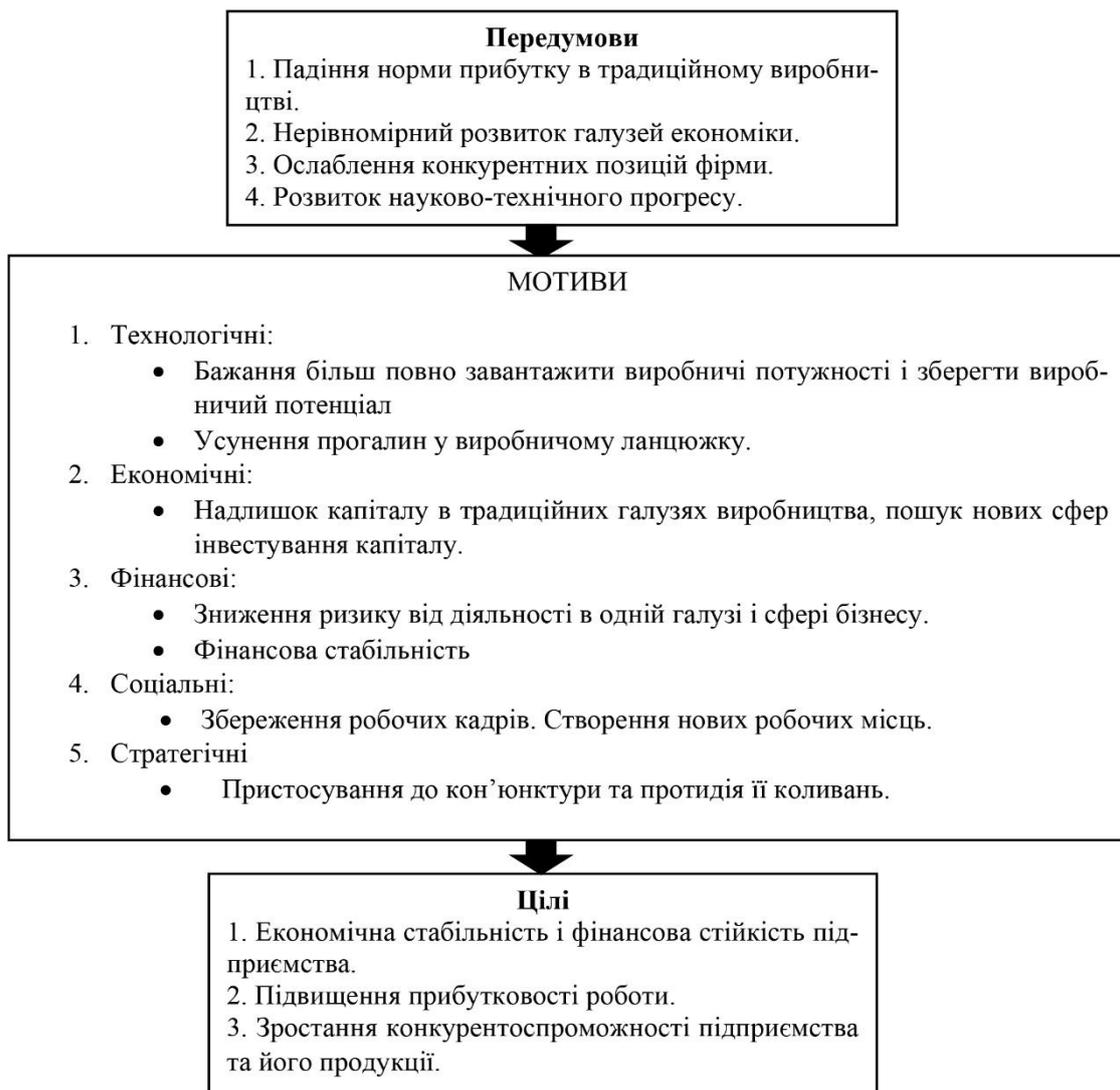

Рис. 4. Мотиви і цілі диверсифікації

Мотиви, цілі, пріоритети диверсифікації, службовці орієнтиром і стимулом для розширення диверсифікованого бізнесу, представлені на рис.4 [8.с.18]. Мотиви і цілі диверсифікації можуть бути різними – від простого бажання вижити, до отримання додаткового прибутку – керівництво підприємства на свій розсуд реалізує найбільш прийнятні і суттєві, в тому числі і з урахуванням пережитих підприємством етапів життєвого циклу підприємства (рис.4).

Керівництво підприємства може вибирати різні, раціональні підходи до диверсифікації діяльності свого підприємства. Привабливість галузей для реалізації диверсифікації діяльності підприємства різна в короткостроковому і довгостроковому періодах. Фінансові можливості збиткових, середніх по фінансовому стану і процвітаючих підприємств диктують різні стратегії диверсифікації. Так, для реалізації довгострокових цілей, що дозволяють розширити ринки збуту, передбачається дослідження високого прибутку. На іншому «полюсі», при боротьбі підприємства за виживання, планувати і розраховувати на високий прибуток не доводиться.

При розгляді найближчих цілей і розрахунку на довгострокову рентабельність причинами диверсифікації діяльності можуть послужити насичення

ринку, загальне зниження попиту, посилення конкуренції, вступ продукції фірми в стадію занепаду.

Іншою причиною диверсифікації може послужити вузький ринок, при якому велика частина обсягу збуту припадає на одного покупця, що істотно знижує гнучкість і маневреність діяльності фірми.

Але навіть якщо не диверсифікована фірма має хороші перспективи для розширення традиційного виробництва, поштовхом до розгортання диверсифікації може послужити ситуація, коли величина прибутку, що залишається в розпорядженні фірми, є недостатньою для реалізації планів щодо істотного розширення поточної діяльності.

Рішення про диверсифікацію діяльності може прийматися і в тому випадку, якщо це дозволяє отримати великий прибуток, ніж при простому розширенні традиційного виробництва.

Відсутність ідеального набору цілей диверсифікації, що не дозволяє визначити оптимальну мету диверсифікації, залишає керівництву фірм велику свободу в цьому виборі, тісно пов'язану з її можливостями. І тут широке поле діяльності як для менеджерів – новаторів з підприємницьким талантом, так і консерваторів, які мають досвід і звичку роботи тільки в одній галузі.

Пріоритети цілей диверсифікації розглянемо на рисунку 5

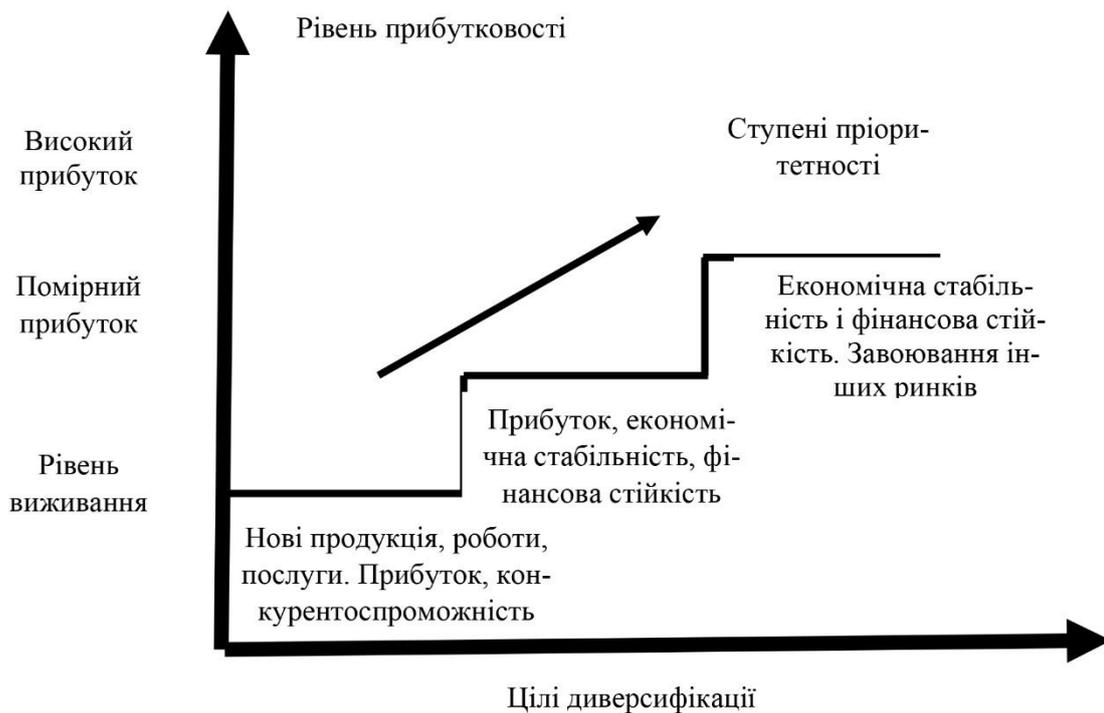

Рис. 5. Пріоритет цілей диверсифікації

Примітка. Розроблено на підставі [1]

Реалізуючи диверсифікацію, підприємство повинно докласти певних зусиль для створення конкурентних переваг, забезпечення певного потенціалу для підтримки конкурентної переваги, без яких успіх в новій, диверсифікованій сфері бізнесу є проблематичним. В результаті диверсифікації фірми можуть перетворитися в складні багатогалузеві

комплекси.

Чіткого визначення часу, моменту, ситуації на ринку, коли підприємству необхідно звернутися до диверсифікації, не існує. Рішення про початок диверсифікації в значній мірі залежить від можливості зростання підприємства в своїй основній галузі і від конкретних позицій підприємства на ринку.

У практичній діяльності підприємство може

застосовувати одночасно кілька стратегій диверсифікації, тобто застосовувати комбіновану стратегію, дотримуючись, наприклад, певну послідовність в реалізації стратегій.

І. Ансофф наводить вислів Джозефа Т. Райта, яке змушує серйозно задуматися, перш ніж розгорнути диверсифікацію діяльності: «Я не знаю більш складною управлінською проблеми, ніж диверсифікація ... хоча як абстрактна ідея вона і не являє собою нічого складного. Результати цього задуму можуть бути настільки різноманітні, що нічого кращого з нього не виїде»[8, с.181].

Кінцевий результат стратегічної діяльності диверсифікованої фірми здається оманливо простим. Це – комбінація нових видів продукції, ринків, технологій, що розробляються і реалізуються в фірмі з метою підвищення економічної ефективності діяльності. Перехід до диверсифікації вимагає перерозподілу ресурсів фірми: способів їх отримання і споживання, динаміки розвитку та модернізації продукції, модифікації каналів розподілу продукції, реклами і т.д. На перший погляд, стратегічні рішення нагадують завдання про вкладення капіталу, яка теж пов'язана з розподілом ресурсів. Тут же, при переході до диверсифікації, необхідний облік безлічі чинників.

Прийнято вважати, що диверсифікація, з одного боку, знижує ризик підприємства за рахунок усунення залежності від одного набору продукції, ринку, споживача, постачальника, але, з іншого боку, збільшує його, так як з'являється ризик, характерний саме для диверсифікації.

При диверсифікації, з метою підвищення прибутковості, підприємство нерідко віддає перевагу галузевим швидкозростаючим ринкам, які є ризикованими по ряду причин:

- канали збуту можуть не справлятися з реалізацією продукції всіх підприємств-конкурентів;
- кількість конкурентів на галузевому товарному ринку може пре сходити максимально допустимий їх число, що дозволяє ринку ефективно функціонувати;
- очікуване зростання ринку може виявитися оманливим;
- динаміка впровадження нових технологій, форм і методів збуту може бути настільки оперативною, що далеко не всі фірми можуть так швидко до них адаптуватися.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що про диверсифікацію потрібно думати постійно. У будь-який момент може змінитися як ситуація на ринку, так і політична ситуація: введення або скасування ліцензування; встановлення або підвищення митних зборів; накладення заборон на виробництво тієї чи іншої продукції. Все це спричинить за собою ускладнення збуту, посилення конкуренції, необхідність припинення того чи іншого виду діяльності.

Визначено, що диверсифікація – це стратегія маркетингу, спрямована на активне проникнення підприємства в сферу виробництва і послуг, часто не властиві специфіці його роботи, з метою отри-

мання додаткового прибутку і поліпшення фінансових результатів.

Отже, розроблено коло варіантів вибору поведінки підприємства у напрямку розвитку за рахунок диверсифікації діяльності сформувало декілька напрямків. Обираючи правильний напрямок розвитку, підприємство повинно бути спроможне забезпечити стійке існування на конкурентному ринку.

В час динамічних змін, коли смартфон диктує тенденції ведення світового господарства в рамках ринкової економіки, важливим для кожного підприємства є побудова актуальної стратегії з управління прибутковістю, як основної цілі його діяльності.

Окрім як діджиталізації управління на підприємстві, ефективною політикою прибутковості кожного підприємства може бути і є диверсифікація його діяльності. Щоб відповідати вимогам сучасного світу, будь-яке підприємство не може мати лише єдиний вектор розвитку. Надзвичайно необхідним є диверсифікувати свою виробничу діяльність, з метою створення нових джерел для отримання та формування прибутку.

Визначено, що диверсифікація – це стратегія маркетингу, спрямована на активне проникнення підприємства в сферу виробництва і послуг, часто не властиві специфіці його роботи, з метою отримання додаткового прибутку і поліпшення фінансових результатів.

Розроблено коло варіантів вибору поведінки підприємства у напрямку розвитку за рахунок диверсифікації діяльності сформувало декілька напрямків. Обираючи правильний напрямок розвитку, підприємство повинно бути спроможне забезпечити стійке існування на конкурентному ринку.

А також визначили, що підприємство ТОВ «ПК «Зоря Поділля» має диверсифіковане виробництво, адже окрім основної сільськогосподарської діяльності воно займається виробництвом цукру, виробляє вторинну продукцію – жом. Має проекти по впровадженню виробництва біогазу з відходів від переробки цукрового буряка.

Висновки. Важливість питання управління прибутковістю підприємства полягає насамперед в визначенні прибутковості як основної мети підприємницької діяльності. Важливим було дослідити сутність поняття «прибуток». Пояснити його теоретичне походження, визначити функції, виявити фактори пливу та знайти ефективні рішення по управлінню прибутковістю досліджуваного підприємства. І для більш ефективного зростання прибутковості підприємства необхідно мати чіткий механізм управління прибутковістю підприємства.

Визначено, що прибуток – найважливіша фінансова категорія, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва, і зрештою свідчить про рівень і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Одночасно з цим, прибуток впливає на зміцнення фінансового стану підприємства, інтенсифікацію виробництва за будь-якої форми власності.

А важливість прибутку як внутрішнього джерела фінансування для розвитку суб'єктів господарювання вимагає від управлінського персоналу здійснення ефективного управління його формуванням та розподілом. Тому було виділено наступне – для побудови ефективної системи управління необхідним є:

1) чітке визначення завдань управління прибутком, що ґрунтуються на функціях прибутку та функціях управління;

2) налагодження механізму управління прибутковістю;

3) створення дієвої системи контролю за виконанням управлінських рішень.

В основі побудови системи управління, яка б відповідала вище наведеним критеріям лежить ідентифікація функцій прибутку в ринковій економіці та господарському житті підприємства, що характеризують його роль, значення та можливості використання.

Визначено, що диверсифікація – це стратегія маркетингу, спрямована на активне проникнення підприємства в сферу виробництва і послуг, часто не властиві специфіці його роботи, з метою отримання додаткового прибутку і поліпшення фінансових результатів.

Розроблено коло варіантів вибору поведінки підприємства у напрямку розвитку за рахунок диверсифікації діяльності сформувало декілька напрямків. Обираючи правильний напрямок розвитку, підприємство повинно бути спроможне забезпечити стійке існування на конкурентному ринку.

Окремо виділено необхідність діджиталізації на виробництві, оскільки в період динамічних змін в світовому господарюванні та початком цифрової трансформації економіки, будь-яке підприємство, яке має великі амбіції, повинно відповідати сучасним тенденціям.

Було виділено вплив діджиталізації на бізнес в цілому. Враховуючи вищевказане, слід сказати, що головними напрямками розвитку систем управління в умовах діджиталізації бізнесу мають стати: сприяння прискоренню інноваційних ініціатив, прогностичний моніторинг ринкового середовища, оцінка чинників впливу на конкурентоспроможність компанії, розроблення дорожніх карт на основі галузевих пріоритетів та клієнтського досвіду.

Разом із цим має відбуватися формування кадрового потенціалу, комплексна синхронізація всіх видів діяльності, розвиток культури та компетенцій інформаційного обміну, модернізація ІТ-систем, застосування аналітики та Big Data.

Перелічені напрями стають необхідною умовою під час створення корпоративної цифрової інфраструктури та стимулювання інноваційної привабливості компанії. Розвиток діджиталізації бізнесу серед українських компаній потребує застосування досвіду зарубіжних країн, що орієнтуються на оптимізацію бізнесу, дієві ІТ-рішення, забезпечення якості товарів та послуг. Новітні ідеї, ініціативи та програми мають бути інтегровані в стратегію діяльності компанії та підвищувати інноваційну привабливість бізнесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Партола А. С. Шляхи підвищення прибутковості підприємства. Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти. 2017. С. 679-684. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/16483>

2. Фурман І.В. Вектори підвищення ефективності управління прибутком підприємства. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2017. №3(54) С. 55-65.

3. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навчальний Посібник. Міжрегіональна академія управління персоналом, Київ: МАУП, 2006.

4. Гончарук І. В., Старосуд В.І., Мулик Т.О. Фінансові результати сільськогосподарських підприємств: механізм формування та аналітична оцінка (на прикладі Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБК і ЦБ НААН України. // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 3 (31). С.18-34.

5. Щербатюк Н. В., Чичирко С. В. Методи кількісного обмеження в Україні. Юридичний вісник. 2013. №3(28). С. 79-83.

6. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: Розпорядження КМУ від 17 січня 2018р. №67-р. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>.

7. Андрющенко Л.О. Напрямки підвищення ефективності діяльності підприємств торгівлі і громадського харчування. Фінанси України. 2010. № 8. С. 81–85.

8. Барабась Д.О. Конкурентні стратегії підприємства. Стратегія економічного розвитку України. Науковий посібник. Київ: КНЕУ, 2010. С. 201-208.

9. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 351 с.

BANKING CREDIT PRODUCTS IN THE CONDITIONS OF STRENGTHENING SMALL AND MEDIUM BUSINESS**Ruda O.**

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Department of Finance,
banking and insurance
Vinnytsia National Agrarian University*

БАНКІВСЬКІ КРЕДИТНІ ПРОДУКТИ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ**Руда О.Л.**

*к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет*

Abstract

The role of small and medium business in the development of the economy of the country is considered. The status of lending to small and medium-sized businesses is analyzed. The bank loan products offered for small and medium business lending are characterized.

Анотація

Розглянуто роль малого та середнього бізнесу у розвитку економіки країни. Проаналізовано стан кредитування малого та середнього бізнесу. Охарактеризовано банківські кредитні продукти, що пропонуються для кредитування малого та середнього бізнесу.

Keywords: *lending, banking product, small business, medium business, overdraft.*

Ключові слова: *кредитування, банківський продукт, малий бізнес, середній бізнес, овердрафт.*

Постановка проблеми. Ефективне управління кредитною діяльністю банків є одним із важливих управлінських заходів, від якості проведення якого залежать фінансові результати діяльності установи. В умовах високого ступеня невизначеності ситуації на фінансовому ринку, посилення конкуренції на ринку надання кредитного продукту суб'єктам малого та середнього бізнесу особливої актуальності набуває проблема управління банківським кредитуванням таких суб'єктів господарювання.

Малий і середній бізнес є потужним чинником структурної перебудови економіки, прискорення науково-технічного прогресу, формування нового соціального шару. Успішність діяльності малих і середніх підприємств останнім часом дедалі тісніше ставиться в залежність від ступеня залучення кредитних ресурсів банківських установ до системи фінансового забезпечення відтворювальних процесів. Розв'язання проблем, пов'язаних із кредитуванням малого і середнього бізнесу, має актуальний характер, особливо в сучасних умовах виходу країни з кризи та реформування податкової законодавчої бази України. Саме банківські кредити, спрямовані на підтримку діяльності, надають «друге дихання» бізнесові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми кредитування малого підприємництва посіли чільне місце у працях багатьох вітчизняних учених, серед яких: Л. Б. Криворучко, Л. В. Кузнецова, О. Л. Малахова, Н. С. Поповенко, В. В. Турчак, та ін. У їх дослідженнях відображено окремі аспекти сутності та ролі кредиту, обґрунтовано необхідність використання кредитних продуктів, висвітлено проблемні питання кредитування

суб'єктів мікро-, малого та середнього бізнесу за сучасних умов та запропоновано конкретні шляхи їх вирішення.

Мета статті полягає в дослідженні кредитних продуктів для малого та середнього бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Стимулювання розвитку малого підприємництва сприяє підвищенню ефективності функціонування національної економіки, розв'язанню цілогодя таких соціальних проблем, як проблеми безробіття завдяки створенню нових робочих місць, а також за-побігання амплітуді циклічних спадів і структурних диспропорцій в економіці [8].

В Україні 2 млн малих і середніх підприємств становлять 99,8% всіх підприємств у державі. При цьому частка МСП у ВВП України у 2017 році досягла 59%. Цьомало, якщо порівнювати з країнами, де цей сектор бізнесу становить 80% внутрішнього валового продукту. Ціж тенденції засвідчує і позиція України у рейтингах легкості ведення бізнесу. Так, у рейтингу Doing Business 2019 Україна посіла 71 місце з 190 країн світу, однак за останні шість років наша країна в цьому рейтингу піднялася на 39 позицій [6].

Малі та середні підприємства України сьогодні працюють практично у всіх секторах економіки, що зумовлено такими їх перевагами, швидка окупність інвестицій, відсутність необхідності у значному стартовому капіталі, висока мотивація до отримання кінцевих результатів та ін.. Секторами, де зосереджена найбільша кількість малих підприємств в Україні, є промисловість, сільське, лісове та ри-

бне господарство (30,3%), торгівля (22,8%), будівництво (14%). Домінування МСП у зазначених сферах економічної діяльності є типовим і для компаній в ЄС. Виключення складає лише сектор бізнес-послуг (10%), в якому малі та середні підприємства

Європейського Союзу працюють значно активніше, ніж в Україні. Водночас тенденцією до розвитку вітчизняного малого бізнесу стала значна активізація діяльності в сегменті операцій з нерухомим майном (7,6%) [4] (рис. 1).

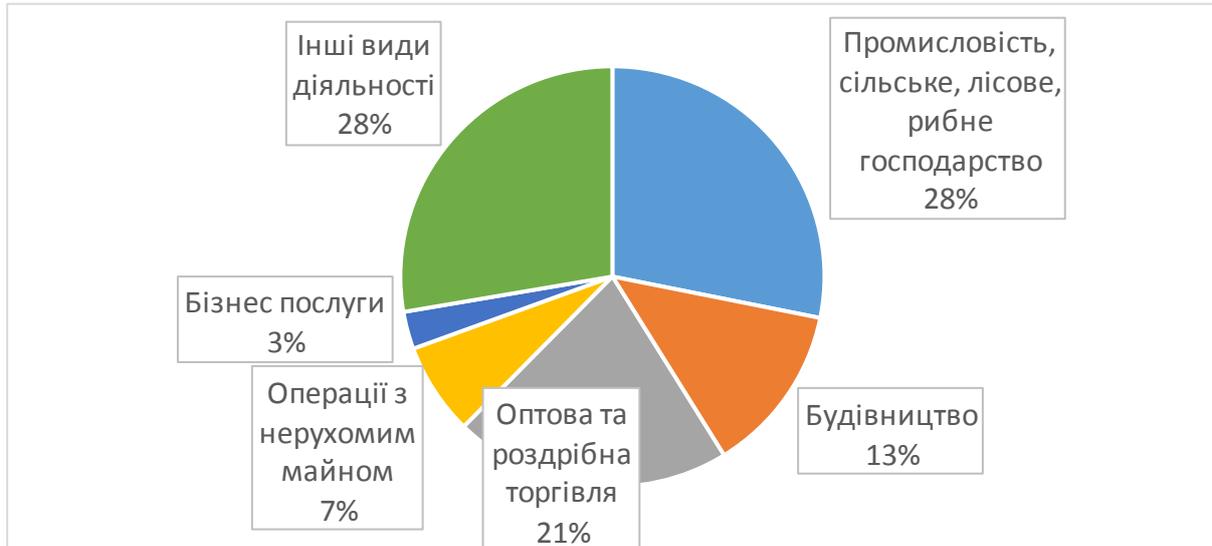

Рис. 1 Структура обсягів реалізації товарів та послуг малими підприємствами України за видами економічної діяльності у 2017 році

Господарський кодекс встановлює такі критерії для розмежування суб'єктів підприємництва на великі, середні, малі та мікропідприємства:

- суб'єкти мікропідприємництва – фізичні та юридичні особи, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро. Визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

- суб'єкти малого підприємництва – фізичні та юридичні особи, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

- суб'єкти великого підприємництва – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від

будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро. Визначену за середньорічним курсом НБУ. Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва.

За даними державної статистики України [3] за період 2016-2018 років свою економічну діяльність здійснювала різна кількість підприємств (рис. 2). Дані графіку свідчать, що велику частку серед підприємств займають саме малі підприємства.

Малі підприємства – досить поширена й ефективна форма господарювання. Вони мають багато таких рис, які не можуть бути притаманні великим підприємствам. Саме мале підприємництво здатне найоперативніше реагувати на кон'юнктуру ринку і таким чином надавати ринковий економіці необхідної гнучкості. Ця властивість малого та середнього бізнесу набуває особливого значення в сучасних умовах, коли відбувається швидка індивідуалізація і диференціація споживацького попиту, прискорення науково-технічного прогресу, розширення номенклатури товарів і послуг [7]

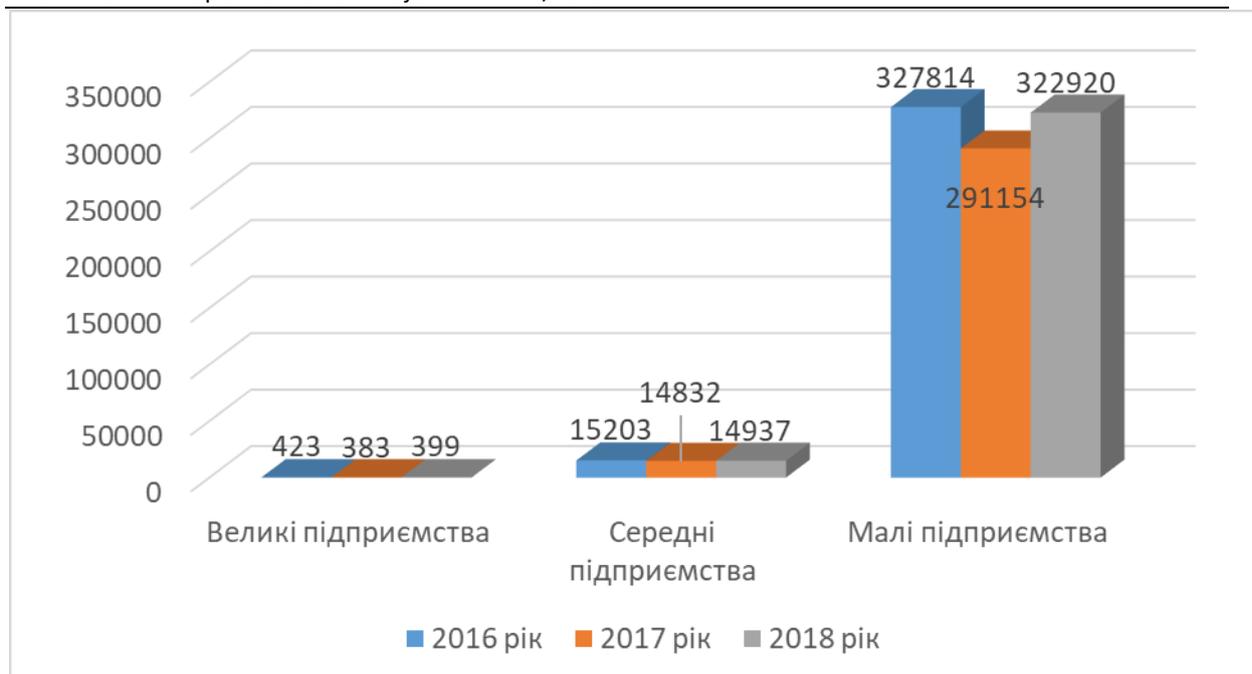

Рис. 2 Динаміка діяльності підприємств України за критеріями поділу їх на великі, середні, малі

АТ «Ощадбанк» – провідний український банк із найбільш розгалуженою мережею установ. Банк працює у всіх фінансових секторах. Серед його клієнтів підприємства малого і середнього бізнесу, а також найбільші компанії України. Ощадбанк має закріплену законом державну гарантію повного збереження грошових коштів громадян, довірених банку.

АТ «Ощадбанк» був і залишається відкритою та прозорою фінансовою структурою та вбачає це пріоритетом у подальшій діяльності. Згідно Програми розвитку, банк спрямовує значні зусилля на підвищення ефективності роботи, створення системи чіткої та адекватної регламентації діяльності, забезпечення доступу всіх громадян у всіх регіонах до належних банківських послуг, надання кредитів для корпоративних клієнтів, інших банківських продуктів кредитного характеру та послуг з обслуговування платежів корпоративних клієнтів. АТ «Ощадбанк» – один із найбільших фінансових інститутів України, що має найрозгалуженішу мережу установ – близько 6000. Сьогодні послугами банку користуються всі категорії населення, що зумовлює провідну позицію банку на ринку роздрібних банківських послуг України.

АТ «Ощадбанк» пропонує для клієнтів мікро, малого та середнього бізнесу такі кредитні продукти:

1. Партнерська програма з європейським інвестиційним банком;
2. Соціальне підприємництво (програма wnifef);
3. Енергокредит для бізнесу;
4. Кредит на придбання транспортних засобів, сільськогосподарської техніки та обладнання;
5. Овердрафт для мікро, малого та середнього бізнесу;
6. Кредит під заставу депозиту;

7. Кредитування в рамках програм німецько-українського фонду;

8. Кредитування в рамках угоди АТ «Ощадбанка» з Європейським інвестиційним банком та Європейським інвестиційним фондом.

Основні цілі кредитування:

1. Кредити на поповнення обігових коштів. Задовольняють потреби в середньо- та довгостроковому оборотному капіталі. Кредити можуть використовуватись для забезпечення стабільної бази оборотних коштів шляхом фінансування потреб позичальників в оборотних коштах, що пов'язані з їх звичайною діяльністю. Категорії, що фінансуються, можуть включати, зокрема, кошти для оплати сировини та інших матеріалів, товарів і накладних витрат тощо. Потреби у фінансуванні можуть коливатись у більший або менший бік протягом мінімального дворічного терміну кредитування.

2. Кредитування інвестиційних проектів передбачають наступне:

– витрати на розробку, планування та фінансування протягом періоду будівництва матеріальних активів;

– дослідницько-конструкторські витрати (комісії, витрати на розробку

та оплату праці, що напряму пов'язані з дослідною роботою, розробкою та інноваційними компонентами діяльності).

3. Кредитування витрат капітального характеру. Передбачає придбання, реконструкцію та продовження строку служби матеріальних активів, окрім землі. Фінансування придбання землі не здійснюється, якщо реалізація кредитного проекту можлива без такого придбання. В будь-якому разі не може здійснюватися фінансування придбання сільськогосподарських земель.

Класифікація кредитних проектів та пріоритетні галузі діяльності клієнтів ММСБ за класифіка-

цією Європейського інвестиційного банку (за винятком галузей, що заборонені до фінансування за кошти ЄІБ). Дозволені сектори позичальників: у статутному капіталі відсутня частка держави та/або територіальної громади, як пряма, так і опосередкована; не віднесені до державного чи комунального сектора економіки. Пріоритетні галузі/напрями діяльності позичальників – аграрний сектор: послуги, виробництво (табл. 1).

Запровадження Умов кредитування Клієнтів ММСБ в рамках Угоди, укладеної з ЄІФ та ЄІБ дозволить залучити нових Клієнтів на обслуговування до Банку та збільшити кредитний портфель ММСБ за рахунок кредитування як існуючих, так і

нових Клієнтів, завдяки суттєвому спрощенню вимог Банку до забезпечення, яке надається Клієнтом.

Соціальне підприємництво (програма wnisef). WNISEF та Ощадбанк оголосили про початок взаємодії за програмою доступного кредитування соціальних підприємств від 5% річних.

Мета програми «WNISEF»:

- підтримка соціальних підприємств малого бізнесу шляхом надання кредитів на економічно привабливих умовах;
- сприяння підвищенню зайнятості населення та створенню нових робочих місць;
- підвищення якості та ефективності надання соціальних послуг соціально незахищеним верствам населення.

Таблиця 1

Характеристика програми «Кредитування по програмі ЄІБ»

Показник	Умова
Категорія Клієнта	- Фізична особа – підприємець - резидент України; - Юридична особа – резидент України.
Сегмент Клієнта	- Клієнти Мікро (до 10 млн. чистого доходу від виручки за рік) - Малого бізнесу (10-80 млн. чистого доходу від виручки за рік) - Середнього бізнесу (від 80-500млн. чистого доходу від виручки за рік).
Пріоритетні галузі/напрями діяльності позичальників	- агросектор; - промисловість; - послуги.
Цільове призначення Кредиту	- Поповнення обігових коштів; - Кредитування витрат капітального характеру; - Кредитування інвестиційних проектів
Валюта кредитування	Гривня, Дол. США, Євро
Сума кредиту	До 12.5 млн. євро
Строк кредиту	Від 24 міс. до 60 міс.
Відсоткова ставка, % річних	Процентна ставка визначається як зменшена на 1,25 процентних пункти для кредитів в національній валюті та на 0,5 процентних пункти в іноземній валюті, встановлюються рішенням уповноваженого колегіального органу центрального апарату АТ «Ощадбанк», що здійснюється банком без залучення ресурсів ЄІБ.
Комісія за видачу	- за надання кредиту – 0,6% від суми кредиту/максимального ліміту кредитування, але не менше 3000 грн.; - за резервування коштів на невикористану частину кредиту – 0,3% річних від суми невикористаної частини кредитної лінії.
Форма кредиту	Кредит/Кредитна лінія
Умови погашення кредиту	- щомісячно за класичною схемою; - за індивідуальним графіком; - % сплачуються щомісячно обов'язково.
Забезпечення	Згідно банківських продуктів та вимог Кредитної політики
Особливості	Якщо у Клієнта ММСБ є певні субсидії Європейського союзу (надалі – ЄС), які пов'язані з Кредитним проектом, сума кредиту, що надається в рамках Порядку, та наявних/потенційних субсидій ЄС не може перевищувати у будь-який момент реалізації Кредитного проекту: 100% загальної вартості реалізації Кредитного проекту.
Обмеження кредитування	- на придбання підприємств; - на здійснення Позичальником як платником податків сплати податків (в т. ч. ПДВ) до бюджету; - витрат, пов'язаних з придбанням ліцензій, квот, прав на виробництво та інших прав, що надаються державними органами.
Переваги програми	- Знижена процентна ставка; - Подовжений строк кредитування.

Суть продукту «Соціальне підприємництво (програма wnisef)»: видача кредитів соціальним підприємствам на економічно привабливих умовах; підтвердження статусу соціального підприємства здійснюється WNISEF.

Профіль Клієнта програми «WNISEF»: юридична особа/фізична особа – підприємець, зареєстрована відповідно до чинного законодавства України та класифікована WNISEF як «соціальне підприємство»; чистий дохід підприємства за останній календарний рік становить не більше 80 млн грн.; чітко прописана в офіційних документах клієнта соціальна мета його діяльності (механізм розподілу прибутку, де видно, скільки відсотків прибутку спрямовується на вирішення соціальних питань).

П'ять простих кроків участі в програмі «Соціальне підприємництво»:

1. Потрібно заповнити апікаційну форму (бізнес-план).

Надіслати дану форму потрібно на електронну адресу vnazaruk@wnisef.org, MSMB.00@oschadbank.ua.

2. Отримати позитивне рішення комітету Програми соціального інвестування та рекомендаційний лист (термін розгляду апікаційної форми WNISEF – 10 робочих днів).

3. На підставі рекомендаційного листа звернутись до Ощадбанку, зібрати і подати повний пакет документів для отримання кредиту (лише позитивне рішення банку щодо надання кредиту підприємству запускає механізм доступного кредитування за Програмою соціального інвестування WNISEF).

Варто знати і пам'ятати, що рекомендаційний лист не гарантує отримання кредиту, а лише інформує банк-партнер про відповідність потенційного позичальника критеріям Програми соціального інвестування.

4. Отримати кредит.

5. Щоквартально звітуватися перед WNISEF щодо результатів вирішення соціальних питань.

Кредит на придбання транспортних засобів, сільськогосподарської техніки та обладнання. Ощадбанк надає кредити юридичним особам та фізичним особам – підприємцям на придбання нових та вживаних транспортних засобів, сільськогосподарської техніки та обладнання.

Цільове призначення кредиту:

– транспортні засоби – автомобілі, автобуси, самохідні машини, мотоцикли, мопеди, причеми, напівпричеми, мотоколяски, інші прирівняні до них транспортні засоби;

– трактори, самохідні шасі, самохідні сільськогосподарські, дорожньо-будівельні та меліоративні машини, сільськогосподарська техніка тощо;

– сільськогосподарська техніка, причіпне та навісне сільськогосподарське обладнання та інвентар;

– промислове, виробниче обладнання та

устаткування.

Профіль Клієнта на придбання транспортних засобів, сільськогосподарської техніки та обладнання:

– юридична особа – резидент України;

– мінімальна сума кредиту: 10 000 грн.; максимальна сума кредиту: 20 000 000 грн.

– клієнти мікро (до 10 млн. чистого доходу від виручки за рік); малого бізнесу (10-80 млн. чистого доходу від виручки за рік); середнього бізнесу (від 80 млн. грн. та до 500 млн. грн. чистого доходу від виручки за рік)

Овердрафт для клієнтів мікро, малого та середнього бізнесу. Ощадбанк пропонує оперативне короткострокове фінансування клієнтів – юридичних та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності з метою забезпечення безперервності їх діяльності. Овердрафт – короткостроковий кредит, що надається платоспроможним клієнтам для оплати платіжних документів понад залишок коштів на їх поточних рахунках

Незважаючи на широкий спектр можливостей отримання кредитів, малі підприємства відчувають гостру недостатність позикових коштів. За останні кілька років українські банки переорієнтували свої кредитні програми на короткострокові високоприбуткові продукти, кредитування підприємств сконцентрувалося в сегменті великого корпоративного бізнесу, а високі відсоткові ставки, по суті, відрізили малий і середній бізнес від позикових коштів. Зараз питання відновлення фінансування малого бізнесу піднімається все частіше. І попит на кредитування з боку малого бізнесу зростає. Проблемою залишається здатність банківського сектору задовольнити цей попит на взаємовигідних умовах [2].

Для банківської установи робота з клієнтами, які отримують незначні кредити (здебільшого це стосується кредитування суб'єктів малого бізнесу), є низькорентабельною.

Очевидно, що успішний розвиток МСБ значною мірою залежить від його забезпеченості фінансовими ресурсами як довгострокового, так і короткострокового характеру.

Серед джерел фінансових ресурсів малих та середніх підприємств (далі – МСП) банківські кредити за статистикою займають третє місце після доходів від діяльності суб'єктів підприємництва та особистих коштів засновників таблиця 2.

Питома вага кредитів для МСБ в загальному обсязі кредитного портфеля банків є незначною (до 20%) вже впродовж багатьох років, так, у 2015 вона складала 14,7%, а у 2016 – 15,1%. На сьогодні малі та середні підприємства в сукупності генерують та реалізують більше 70% річного обсягу продукції та послуг не фінансового сектору України, що не співвідноситься з рівнем кредитування МСБ.

Кредити, надані іншим фінансовим корпораціям, за розмірами підприємств на великі, середні та малі (млн. грн.)

Період	Усього	Суб'єкти великого підприємництва	Суб'єкти середнього підприємництва	Суб'єкти малого підприємництва
2017 рік				
жовтень	4937	1353	901	2683
листопад	4772	1297	947	2528
грудень	4810	1387	955	2468
2018 рік				
січень	4724	1424	937	2363
лютий	4393	1338	883	2172
березень	4527	1569	915	2043
квітень	4643	1620	968	2055
травень	4709	1808	838	2063
червень	4753	1826	928	1999
липень	4735	1788	965	1982
серпень	5258	1853	1380	2025

Отже, підсумовуючи можна зробити такі висновки: малий і середній бізнес є основою сталого розвитку економіки, оскільки його існування забезпечує соціальну захищеність суспільства, здійснює формування і підтримку середнього класу, забезпечує конкурентоспроможність економіки та ріст ВВП; на сьогодні в Україні є ряд проблем, які заважають ефективному розвитку малого і середнього бізнесу, а високий потенціал розвитку малого і середнього підприємництва практично не реалізовується.

Проблема банківського кредитування малого і середнього підприємництва полягає у тому, що вітчизняний малий і середній бізнес та банки поки що вкрай важко знаходять спільну мову. Успішному вирішенню цього питання значною мірою заважає відсутність у спеціалістів підприємств і працівників банків єдиних уявлень про сутність цієї діяльності. Щоб одна сторона могла отримати банківський кредит на прийнятних умовах, а інша – повернути свої гроші разом з належними їй відсотками, необхідно, щоб обидві сторони добре розуміли інтереси і проблеми один одного та дійшли до узгодженої оцінки реальних ризиків при кредитуванні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Болгар Т. М. Кредитний ризик як основна складова системи банківських ризиків та роль проблемних кредитів у їх формуванні / Т. М. Болгар // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2013. – № 1. – С. 23-29.
2. Галущенко А. Неподъемные малыши / А. Галущенко. URL: <https://business.ua/finansy/item/1369-nepod-emnye-malyshi/>
3. Державна служба статистики України. – [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва : стат. зб. – К. :

ТОВ «Видавництво «Консультант», 2014. – 497 с.

5. Донець О. Б. Овердрафт як інструмент кредитування банками малого та середнього бізнесу в Україні / О. Б. Донець // Науковий вісник [Буковинського державного фінансово-економічного університету]. Економічні науки. – 2014. – Вип. 26. – С. 169-178.

6. Doing Business 2019. [Електронний ресурс]. —Режим доступу: http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

7. Кулаков В. О. Стан кредитування малого та середнього бізнесу в Україні // Економічний вісник Донбасу № 2 (36), 2014 – С. 143-146.

8. Лукашова Л.В. Імперативи розвитку малого підприємництва в Україні / Л.В. Лукашова // Економіка України. — 2018. — №9. — С. 112—122.

9. Мартиновський В. С., Бурага Л. С. Ефективність банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні / В. С. Мартиновський, Л. С. Бурага // Економіка харчової промисловості. – 2016. – Т. 8, Вип. 4. – С. 67-73.

10. Мацелюх Н. П. Розвиток форм і методів кредитування малого та середнього бізнесу / Н. П. Мацелюх, О. М. Унінець // Економічний часопис – XXI. – 2013. – № 9 – 10 (1). – С. 38-41.

11. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». – [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/ua/>

12. Філін О. С. Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в умовах економічної кризи / О. С. Філін // Бізнес Інформ. – 2016. – № 9. – С. 201-205.

13. Юнко О. М. Проблеми і перспективи кредитування малого і середнього бізнесу в Україні / О. М. Юнко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 2. – С. 191-194.

№10 2019
International independent scientific journal

ISSN 3547-2340

VOL. 2

Frequency: 12 times a year – every month.

The journal is intended for researches, teachers, students and other members of the scientific community. The journal has formed a competent audience that is constantly growing.

All articles are independently reviewed by leading experts, and then a decision is made on publication of articles or the need to revise them considering comments made by reviewers.

Editor in chief – Jacob Skovronsky (The Jagiellonian University, Poland)

- Teresa Skwirowska - Wrocław University of Technology
 - Szymon Janowski - Medical University of Gdansk
 - Tanja Swosiński – University of Lodz
 - Agnieszka Trpeska - Medical University in Lublin
 - Maria Caste - Politecnico di Milano
 - Nicolas Stadelmann - Vienna University of Technology
 - Kristian Kiepmann - University of Twente
 - Nina Haile - Stockholm University
 - Marlen Knüppel - Universität Jena
 - Christina Nielsen - Aalborg University
 - Ramon Moreno - Universidad de Zaragoza
 - Joshua Anderson - University of Oklahoma
- and other independent experts

Częstotliwość: 12 razy w roku – co miesiąc.

Czasopismo skierowane jest do pracowników instytucji naukowo-badawczych, nauczycieli i studentów, zainteresowanych działaczy naukowych. Czasopismo ma wzrastającą kompetentną publiczność.

Artykuły podlegają niezależnym recenzjom z udziałem czołowych ekspertów, na podstawie których podejmowana jest decyzja o publikacji artykułów lub konieczności ich dopracowania z uwzględnieniem uwag recenzentów.

Redaktor naczelny – Jacob Skovronsky (Uniwersytet Jagielloński, Poland)

- Teresa Skwirowska - Politechnika Wrocławska
 - Szymon Janowski - Gdański Uniwersytet Medyczny
 - Tanja Swosiński – Uniwersytet Łódzki
 - Agnieszka Trpeska - Uniwersytet Medyczny w Lublinie
 - Maria Caste - Politecnico di Milano
 - Nicolas Stadelmann - Uniwersytet Techniczny w Wiedniu
 - Kristian Kiepmann - Uniwersytet Twente
 - Nina Haile - Uniwersytet Sztokholmski
 - Marlen Knüppel - Jena University
 - Christina Nielsen - Uniwersytet Aalborg
 - Ramon Moreno - Uniwersytet w Saragossie
 - Joshua Anderson - University of Oklahoma
- i inni niezależni eksperci

1000 copies

International independent scientific journal
Kazimierza Wielkiego 34, Kraków, Rzeczpospolita Polska, 30-074
email: info@iis-journal.com
site: <http://www.iis-journal.com>